

T.C.
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
SERAMİK ANASANAT DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

UZAKDOĞU SIRLARINDAN TEMMOKU'NUN
ARAŞTIRILMASI VE SIR UYGULAMALARI

Hazırlayan
Dicle ÖNEY

Danışman
Yrd. Doç. İ. Alp ÇAM

İZMİR-2009

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Uzakdoğu Sırlarından Temmoku’nun Araştırılması ve Sır Uygulamaları” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

.../.../.....

Dicle ÖNEY

İmza

TUTANAK

Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü' nün/...../..... tarih vesayılı toplantısında oluşturulan jüri, Lisanüstü Öğretim Yönetmeliği'ninmaddesine göreAnasanat Dalıöğrencisi' ninkonulu tezi/projesi incelenmiş ve aday/...../..... tarihinde, saat' da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini/projesini savunmasından sonra dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anasanat dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin/projeninolduğuna oy.....ile karar verildi.

BAŞKAN

ÜYE

ÜYE

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU DOKÜMANTASYON MERKEZİ

TEZ/PROJE VERİ FORMU

Tez/Proje No:

Konu Kodu:

Üniv. Kodu:

• Not: Bu bölüm merkezimiz tarafından doldurulacaktır.

Tez/Proje Yazarının

Soyadı: ÖNEY

Adı: Dicle

Tezin/Projenin Türkçe Adı: Uzakdoğu Sırlarından Temmoku'nun Araştırılması ve Sır Uygulamaları

Tezin/Projenin Yabancı Dildeki Adı:

Tezin/Projenin Yapıldığı

Üniversitesi: D.E.Ü.

Enstitü: G.S. E.

Yıl: 2009

Diğer Kuruluşlar:

Tezin/Projenin Türü:

Yüksek Lisans:

Dili: Türkçe

Doktora:

Sayfa Sayısı: 101

Tıpta Uzmanlık:

Referans Sayısı: 22

Sanatta Yeterlilik:

Tez/Proje Danışmanlarının

Ünvanı: Yrd. Doç.

Adı: İ. Alp

Soyadı: ÇAM

Türkçe Anahtar Kelimeler:

1- Temmoku

2- Tenmoku

3- Jian

4- Cizhou

5- Jizhou

Tarih:

İmza:

İngilizce Anahtar Kelimeler:

1- Temmoku

2- Oil spot

3- Hare's fur

4- Partridge Feather

5- Tortoiseshell

Tezimin Erişim Sayfasında Yayınlanmasını İstiyorum

Evet

Hayır

ÖZET

Çin, seramiğin tarihsel gelişimde ilklerin başlangıcı olarak görünen, farklı fırınlama tekniklerinden, biçimlendirmeye ve sırlamaya kadar birçok alanında büyük keşifleri olan dünyanın en büyük üretim merkezidir.

Sosyal yaşamda, çayın ve çay içmenin bir kültür olarak görüldüğü Çin’de, çay sunumunda seramik kâselerin kullanımı ve kâselerin içindeki çay ile birlikte güzel görünme kaygıları sayesinde, birbiriyle benzer ama her biri ayrı mükemmellikte olan sırlar keşfedilmiştir. Han Hanedanlığı döneminden (M.Ö. 206-M.S. 220), mavi beyaz üretimin başladığı Ming Hanedanlığı dönemine kadar (1368-1644) geniş bir süreçte kullanılan kahverengi-siyah sırlı seramikler Song Hanedanlığı döneminde (960-1279) üretilen Jian çay kâseleri ile en güzel sır örneklerini oluşturmaktadır.

Bu dönemde kendi içinde Kuzey Song ve Güney Song olmak üzere iki bölgede yapılan üretimlerde başlıca merkezler Jian, Jizhou ve Cizhou’dur. Jian’da üretilen seramikler Jizhou ve Cizhou’ da tekrar üretilip o bölgenin isminle anılmışlardır.

Jian’ da üretilen çay kâseleri, Japon Zen Budist rahiplerin Çin’de ziyaretlerinin sonrasında Japonya ya taşınmasıyla bu kâseler Japonlar tarafından ‘Temmoku’ olarak adlandırılmıştır. İlk ihracatın başlamasından sonra Temmoku’lar 14. yy.’ da Kamakura Döneminde Mino ve Seto fırınlarında üretilmiştir.

Çin’de Ming Hanedanlığına kadar popülerliğini sürdüren Temmoku’lar 13.yy sonlarında ilgi azalarak üretimleri durmuş fakat Japonya’ da üretim uzun süre devam etmiştir.

Günümüzde yaygın biçimde Temmoku adıyla bilinen Jian sırları, dünyanın birçok ülkesinde sanatçılar tarafından kullanılmaktadır.

ABSTRACT

China, the first of the historical development of ceramics appears to be the beginning, the different firing techniques, formatting, and many areas in the discovery of silver up to the world's largest production center.

Social life, the tea and tea drinking was seen as a culture in China, tea serving use of the ceramic bowl and the inside of the bowl with the tea, thanks to good-looking concerned, are similar to each other, but each individual excellence which secrets are discovered.

From the period of the Han Dynasty (BC 206-MS 220), blue and white to start production until the period of the Ming Dynasty (1368-1644) in a process widely used brown-black glazed ceramics of the period of Song Dynasty (960-1279) produced Jian tea bowl with the most good examples are the glazes. In this period, the Northern Song and Southern Song to its two major centers in the region for the production Jian, Jizhou and Cizhou. Cizhou ceramics produced Jizhou and Jian in the name of that region with are produced again.

Jian produced a bowl of tea, the Japanese Zen Buddhist monks in China and visits to move to the bowl after the Japanese this bowls has been named as Temmoku. When Temmoku was exported from China to Japan they were began to produce in Mino and Seto kiln at the Kamakura Period.

Continuing popularity in China until the Ming Dynasty at the end of the interest Temmoku stopped production but also production in Japan has continued a long time.

Today, widely known as the Jian Temmoku glazes, from many countries of the world that are used by artists.

ÖNSÖZ

Bu tez, Japonlar tarafından Temmoku olarak adlandırılan, Çin'de uzun bir dönem üretilen kahverengi-siyah sırlı seramiklerden Jian sırlarının üretimini, tarihsel süreç içerisinde gelişen üretim tekniklerini anlatmayı amaçlamıştır.

Yapılan araştırmalar sonrasında o dönemde kullanılan ve verdiği etkilerden dolayı çeşitli isimler alan Temmoku sırları tarafımdan yeniden yapılmaya çalışılmıştır. Araştırma ve uygulamaya yönelik yapılan bu çalışmada, yüksek dereceli Temmoku sırlarının kullandığımız yerel hammaddeler ve fırın ortamıyla üretimi gerçekleştirildiği gözlenmiş ve bu konuyla ilgilenenlere yararlı olabilmesi amaçlanmıştır.

Bu tezin hazırlanma sürecindeki desteklerinden dolayı bölüm başkanımız Sayın Prof. Sevim Çizer'e, danışman hocam Sayın Yrd. Doç. İ. Alp Çam'a, Arş. Gör. A. Temel Köşeler'e, kullandığım temel yabancı kaynakları sağlayan, her zaman yardımlarıyla yanımda bulunan çok kıymetli arkadaşım Oğuzhan Ulucan'a, çevirilerimde yardımcı olan İlker Özbilek'e, yazım sürecindeki yardımlarından dolayı Buket Acartürk'e, uygulamalarımda yanımda bulunan Bora Çetin'e ve desteklerinden dolayı aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Dicle ÖNEY

İÇİNDEKİLER

UZAKDOĞU SIRLARINDAN TEMMOKU'NUN ARAŞTIRILMASI VE SIR UYGULAMALARI

	<u>Sayfa</u>
YEMİN METNİ	ii
TUTANAK	iii
Y.Ö.K. DÖKÜMANTASYON MERKEZİ TEZ VERİ FORMU	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
ÖNSÖZ	vii
İÇİNDEKİLER	viii
RESİM LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

ÇİN'DE TEMMOKU ÜRETİMİ

1.1. Çin Kronolojisi	2
1.2. Çin'de Üretilen Kahverengi-Siyah Renkli Seramiklere Genel Bir Bakış	4
1.3. Temmoku'nun Tanımı	6
1.4. Güney Song Bölgesi Temmoku Üretim Merkezleri	7
1.4.1. Jian (Chienyao) Ürünleri	7
1.4.1.2. Hare's Fur (Yohen) Sırlı Ürünler	9
1.4.2. Jizhou Ürünleri	11
1.4.2.1. Tortoiseshell Sırlı Ürünler	11
1.4.2.2. Kesme Kâğıt Dekorlu Ürünler	13
1.4.2.3. Yaprak Dekorlu Ürünler	14
1.4.2.4. Sır Resist (maskeleye) Dekorlu Ürünler	15

1.5. Kuzey Song Bölgesi Temmoku Üretim Merkezleri	17
1.5.1. Cizhou Ürünleri	17
1.5.1.1. Tek Renk Sırlı Cizhou Ürünleri	18
1.5.1.2. Cizhou Tipi Partridge Feather Sırlı Ürünler	19
1.5.1.3. Cizhou Tipi Oil Spot Sırlı Ürünler	21
1.5.1.4. Cizhou Tipi Fırça Dekorlu Ürünler	23
1.5.1.5. Cizhou Tipi Yivli Ürünler	24
1.5.1.6. Cizhou Tipi Kesme Sır Dekorlu Ürünler	26

2. BÖLÜM

JAPONYA'DA TEMMOKU ÜRETİMİ

2.1. Japon Kronolojisi	29
2.2. Jian Çay Kâselerinin Japonya'ya İhracatı	31
2.2.1. Ortaçağ Japon'usunda Çay Kullanımına İlişkin Tarihsel Süreç	31
2.2.2. Japon'yada Çin Kahverengi- Siyah Kâselerin Belgesel Kanıtı	37
2.2.3. Japonya'daki Kahverengi-Siyah Kâseler İçin Arkeolojik Kanıt	39
2.3. Japon Kopyaları; Jian Kâselerinin Yerelleştirilmesi	41

3. BÖLÜM

TEMMOKU ÜRETİM TEKNİKLERİ

3.1. Song Hanedanlığı Döneminde Üretilen Kahverengi-Siyah Sırlı Seramiklerin Üretim Teknikleri	44
3.1.1. Kuzey Çin Seramikleri	46
3.1.1.1. Nicel Analiz	
3.1.1.2. Kuzey Cizhou Tipi Ürünlerin Daha Geniş Analizi	49
3.1.2. Güney Song Dönemi	50
3.1.2.1. Kesme Kâğıt Dekorlu Jizhou Seramikleri	52
3.2. Temmoku Üretiminde Kullanılan Fırımlar	55

4. BÖLÜM

4.1. Günümüzde Temmoku Sırrını Kullanan Sanatçılar	61
4.1.1. Hideaki Miyamura	61
4.1.2. Komada Koji	63
4.1.3. John Britt	64
4.2. Temmoku Sırları Yapımında Kullanılan Oksitler ve Hammaddeler	66
4.2.1. Demir Oksit Fe_2O_3	66
4.2.2. Kobalt Oksit CoO	67
4.2.3. Ball Clay	68
4.2.4. Baryum Karbonat $BaCO_3$	68
4.2.5. Bentonit	68
4.2.6. China Clay	68
4.2.7. Çinko Oksit ZnO	69
4.2.8. Dolomit $CaCO_3.MgCO_3$	69
4.2.9. Feldspat	69
4.2.10. Kaolen $Al_2O_3.2SiO_2.2H_2O$	70
4.2.11. Kemik Külü $Ca_3(PO_4)_2$	70
4.2.12. Kuvars SiO_2	70
4.2.13. Mermer $CaCO_3$	71
4.2.14. Titan Oksit TiO_2	71
4.2.15. Nefelin Siyenit $K_2O.3Na_2O.9SiO_2.4Al_2O_3$	71
4.3. Uygulamalar	72
4.3.1. Kahverengi-Siyah Sırlı Denemeler	73
4.3.2. Temmoku Sır Denemeleri	77
4.3.3. Oil Spot Sır Denemeleri	84
4.3.4. Hare's fur Sır Denemeleri	88
4.3.5. Partridge Feather Sır Denemeleri	89
4.3.6. Tortoisshell Sır Denemeleri	90
4.3.7. Yaprak Temmoku Sır Denemeleri	93

SONUÇ	94
KAYNAKÇA	95
RESİM KAYNAKÇASI	96
ÖZGEÇMİŞ	101

RESİM LİSTESİ

Resimler	Sayfa
Resim 1:	5
Resim 2:	5
Resim 3:	5
Resim 4:	5
Resim 5:	8
Harita1:	9
Resim 6:	10
Resim 7:	10
Resim 8:	10
Resim 9:	12
Resim 10:	12
Resim 11:	12
Resim 12:	13
Resim 13:	14
Resim 14:	15
Resim 15:	15
Resim 16:	15
Resim 17:	16
Resim 18:	18
Resim 19:	19
Resim 20:	20
Resim 21:	20
Resim 22:	21
Resim 23:	22
Resim 24:	23
Resim 25:	25
Resim 26:	25
Resim 28:	27
Resim 29:	28

Harita 2 :	30
Resim 30:	41
Resim 31:	45
Resim 32:	45
Resim 33:	55
Resim 34:	56
Resim 35:	56
Resim 36:	57
Resim 37:	57
Resim 38:	58
Resim 39:	59
Resim 40:	62
Resim 41:	62
Resim 42:	62
Resim 43:	62
Resim 44:	63
Resim 45:	63
Resim 46:	64
Resim 47:	64
Resim 48:	65
Resim 49:	65
Resim 50:	65
Resim 51:	65
Resim 52:	65
Resim 53:	65

GİRİŞ

Çin, coğrafi konumu ve toprak yapısıyla hammadde açısından zengin olmakla beraber tarihsel süreçte seramiğin gelişiminde ilklerin başlangıcı olan bir ülkedir.

Han Hanedanlığı döneminde başlanan kahverengi-siyah sırlı ürünlerin üretimine, Temmoku sırrının keşfiyle büyük ölçüde rağbet olmuştur. Çay içme kültürüyle bağdaşan seramik çay kâselerini güzelleştirme çabalarıyla da Temmoku'ların çeşitlilikleri artmış, muazzam güzellikte etkili sırlar keşfedilmiştir.

Demir oksit oranı yüksek olan Temmoku sırlarının ilk üretim yeri Çin'deki Fujian bölgesinin Jian ilidir. Çin literatüründe Jian ürünleri olarak geçen bu sırlar Japonya'ya ihracatında sonra Japonlar tarafından Temmoku ismi verilmiştir.

Bu tez, Temmoku'nun ilk üretildikleri yerlere bağlı kalınarak, çeşitlerine göre bölgelere ayrılmış ve bu bölge isimleriyle sınıflandırılarak incelenmiştir.

Günümüzde Temmoku sırları olarak kullanılan bu sırlar, uluslar arası birçok sanatçı tarafından incelenmiş, farklı sürümleri keşfedilmiştir. Yapılan uygulamalarda, sanatçıların reçeteleri incelenerek yöresel hammaddelerle denemeleri yapılmıştır.

1. BÖLÜM

ÇİN'DE TEMMOKU ÜRETİMİ

1.1. ÇİN KRONOLOJİSİ

Neolitik Dönem	M.Ö. 5000–1500
Shang Dönemi	M.Ö. 1523–1028
Chou Dönemi	M.Ö. 1027–256
Batı Chou	M.Ö. 1027–771
Doğu Chou	770–256
İlkbahar ve Sonbahar Dönemi	722–481
Savaş Dönemi	480–221
Ch'in Dönemi	M.Ö. 221–206
Han Dönemi	M.Ö. 206-M.S. 220
Batı Han	M.Ö. 206-M.S. 9
Wang Mang	9–24
Doğu Han	25–220
Üç Krallık Dönemi	M.S. 221–265
Chin Dönemi	265–420
Batı Chin	265–316
Doğu Chin	317–420
Güney Hanedanlıklar Dönemi	420–589
Liu Sung	420–479
Güney Ch'i	479–502
Liang	502–557

Ch'en	557-581
Kuzey Hanedanlıklar Dönemi	386-581
Kuzey Wei	386-535
Doğu Wei	534-550
Batı Wei	535-557
Kuzey Ch'i	550-577
Kuzey Chou	557-581
Sui Dönemi	581-618
T'ang Dönemi	618-906
Beş Hanedanlık Dönemi	907-960
Song Dönemi	960-1279
Kuzey Song	960-1127
Güney Song	1127-1279
Yüan Dönemi	1279-1368
Ming Dönemi	1368-1644
Ch'ing Dönemi	1644-1912
Çin Cumhuriyeti	1912-
Çin Halk Cumhuriyeti	1949-

1.2. ÇİN'DE ÜRETİLEN KAHVERENGİ - SİYAH SIRLI SERAMİKLERE GENEL BİR BAKIŞ

‘İlk kez Han Hanedanlığı döneminde (M.Ö. 206-M.S. 220), yüksek derecede pişirilmiş kahverengi ve siyah sırlı seramikler, sonraki yıllarda geliştirilmiş, Song (960–1279), Jin (1115–1234) Hanedanlığı dönemlerinde en yüksek noktasına ulaşmış ve Yuan (1279–1368) Hanedanlığı döneminde ise altın çağını yaşamıştır. Daha sonra bu seramikler Çin’de Ming (1368–1644) Hanedanlığı döneminde popülerliğini azda olsa kaybetmiştir.’¹

Çömlekçilerin kullandıkları bazı doğal sır renklendiricilerin, 1150⁰C’nin üzerine çıkamaması nedeniyle yüksek dereceli stoneware geliştirilmiştir. Kahverengi ve siyah sırların gelişimindeki en büyük teşvik ise ilk yüksek dereceli pişirme olan ve çok iyi bilinen Seledonlar sayesinde olmuştur (Bkz. Resim 1–2). Seladonlar ve koyu renkli sırlar arasındaki diğer yalın bir ilişki ise ikisinin de renklendirilmesinde demir oksidin kullanılmasıdır. Uygun fırın atmosferinde, demir oksit %8 oranında kullanıldığında pencere camına benzer, mat tirşe rengi elde edilir. Demir oksidin bir parça arttırılmasıyla, Seledon sırlarında renk koyulaşması artar. Eklenen demir oksit miktarıyla koyu kahverenginden siyaha uzanan renk değişimlerini görmek mümkün hala gelir (Bkz. Resim 3–4). Sır demir okside doyurulduğunda ise gümüş lekeler (Oil Spot) ve sıçratılmış gibi görünen pas rengi efektler (Partridge Feather, Tortoiseshell) elde edilir. Bu efektler de fırının yanma ve soğuma aşamalarında demir oksidin yüzeyden ayrışması ile oluşur.

¹Robert D.Mowry, Hare’s Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers, Chinese Brown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harward University Art Museum Press, 1996, s. 23

Resim 1: Ming Hanedanlığı Dönemi
14-15. yy. Longquan Seladonu, Zhejiang bölgesi

Resim 2: Song Hanedanlığı Dönemi
10-11. yy. Yaozhou Seladonu Shaanxi bölgesi

Üretilen seramikler, çoğunlukla çay kâselerinden oluşmaktaydı. Kâseler Çin'den Japonya ya ihracatından sonrada orada da üretilmeye devam etti ve çay törenleri ile ilişkili olarak kullanılan kâseler Temmoku olarak adlandırıldı. Günümüze değin Temmoku'lar zarif ve çarpıcı sırları sayesinde etki alanları tüm dünyada geniş ölçüde hissedilir.

Resim 3: Tang Dönemi, 9.yy.
Huangpu firmı, Shaanxi bölgesi

Resim 4 : Kuzey Song Dönemi, 11.yy.
Jianci firmı, Quyang bölgesi

1.3. TEMMOKU'NUN TANIMI

Temmoku, Çin'de Song Hanedanlığı Döneminde (960–1279), çay içmek için kullanılan kahverengi- siyah sırlı kâselere verilen isimdir. Bu kâselerin orijinal isimleri üretildikleri yer olan Jian'dan alınmıştır.

Çin'de Jian kâseleri olarak adlandırılan bu kahverengi-siyah sırlı ürünler, Japonlar tarafından 'Temmoku' olarak isimlendirilmişlerdir. 'Efsaneye göre, Çin'e Budizmi öğrenmek için giden Japon Zen rahipleri, Jian fırınları yakınlarındaki Tianmu shan dağının eteklerinde bulunan Zengen tapınaklarında öğrenim görürler. Japonlar bu dağı 'cennetin gözü' anlamına gelen 'Temmoku' diye adlandırmışlardır. Tianmu dağının aşağısındaki sisli vadiler çay harmanlamak için en uygun toprağa sahiptirler. Bu rahipler dağlık bölgelerde bir fincan çay ile karşılaşır, çay, Jian kâselerinde ikram edilir. Bu kâseleri Japonya ya yanlarında götürürler, çok beğenilen Jian kâselerine Tianmu shan dağının Japonca ismi olan Temmoku adı verilir.² Bu tarihten itibaren Jian kahverengi sırlı çay kapları günümüze kadar Temmoku olarak isimlendirilir. Literatürde bu kelime küçük bir harf değişikliğiyle 'Temmoku' yerine 'Tenmoku' diye de geçer.

Temmoku'lar o dönemlerde her ne kadar çay kabına verilen isim olsalar da aslında vurgulanmak istenen sırların muhteşem görüntüsüdür. Zaman içerisinde çay kaplarıyla bütünleşen kahverengi-siyah sırların tamamına Temmoku ismi verilmiştir. Günümüzde de Temmoku, yapısında kil, feldspat ve demir oksit bulunduran, oksidasyonlu ya da redüksiyonlu ortamlarda gelişen yüksek dereceli uzak doğu astar sırlar olarak bilinirler.

Temmoku'lar, önce Çin'de daha sonra da Japonya da olmak üzere sırn görünümü açısından pek çok farklı isimlerle çeşitlendirilmişlerdir. Genel olarak Çin'de Song Hanedanlığı boyunca üretimi süren kahverengi-siyah sırların tamamına Temmoku, 'Yohen' günümüzdeki ismi Hare's Fur, 'Yuteki' günümüzdeki ismi 'Oil Spot' olmak üzere iki çeşittir. Fakat Song Hanedanlığı dönemi Kuzey ve Güney

² <http://www.antiki.com/>

olarak ayrılıp bu bölgelerde üretimlerini devam ettiren Jian ili dışında Jizhou ve Cizhou illerinde de üretilen kahverengi-siyah sırlı ürünlerde Temmoku'nun çeşitlerine dâhil edilmiştir. Bunlar Hare's Fur'a benzeyen Partridge Feather, ve Tortoiseshell'dir. Zaman içerisinde kahverengi-siyah sırlı Temmoku'ların üzerine dekor yapma kaygısı gelişmiş, zeminde Hare's fur, Partridge Feather gibi Temmoku sırları kullanılan formlara, ejderha, çiçek gibi çeşitli bitki ve hayvan motifleri kâğıtlardan kesilerek maskeleme yöntemiyle yapılan kesme kâğıt dekorlu Temmoku'lar oluşturulmuştur. Bu kesme kâğıt dekorunun dışında, zemini siyah bir sır ile sırlanan forma doğal yaprak kullanılarak yapılan maskeleme yöntemi ile de Jizhou Yaprak Temmoku'lar oluşturulmuştur.

Temmoku'lar, Çin'de Song Hanedanlığı döneminde, Kuzey Song ve Güney Song bölgelerindeki birçok seramik merkezlerinde üretilmişlerdir. Bunların belli başlı olanları; Güney Song'da Jian ve Jizhou, Kuzey Song'da Cizhou'dur.

1.4. GÜNEY SONG BÖLGESİ TEMMOKU ÜRETİM MERKEZLERİ

1.4.1. Jian (Chienyao) Ürünleri

Temmoku'ların üretim yeri olan Jian, Çin'in güney doğusundaki Fujian bölgesinin kuzey batısında yer almaktadır. (Bkz. Harita 1) Bazı kaynaklarda Çince ismi 'Chienyao' olarak da geçmektedir. Burada yapılan üretimlerde kullanılan fırınlar, Geç Tang döneminden Yuan dönemine kadar etkili olmuşlardır. Tang dönemi ve Beş Hanedanlık (907–60) süresince bu fırınlarda, kuzeydoğu Zhejiang ilinde Yue fırınlarında üretilen seramiklerin taklitleri olan seledon kaplar üretilmiştir. Jian fırınlarında, Yuan döneminde soluk mavi sırlı gingbai tipi porselenlerin üretimlerine dönülmüş fakat dekorlu porselenlerin üretiminde tam olarak başarılı olunamadığından, Yuan'dan sonra bu üretimlerin tamamı durdurulmuştur.

Song dönemine kadar bu fırınlarda, diğer tüm üretimlerin dışında, koyu renk sırlı seramik kapların pişirilmesinde uzmanlaşmıştır. Jian seramikleri bir dönem sadece çay kâseleri ile sınırlandırılmış ve bu kâseler konik, dudaklı ve huni şekilli

olmak üzere üç temel biçimde şekillendirilmiştir (Bkz. Resim 5). Jian fırınlarında üretilen seramiklerin üzerine uygulanan sır temelde kahverengi-siyah renktedir fakat çömlekçiler, kullanılan demir oksidin verdiği etki, fırınlamada oluşan bir takım değişikliklerle ortaya çıkan farklı sır efektleriyle bu sırı çeşitlendirmişler ve görünümüne göre farklı isimler vermişlerdir.

Resim 5: Jian Çay Kâseleri

‘Klasik Jian kapları; kaba, iri, maviye çalan gri renk bünyeli, pişme renkleri ise morumsu kahverengidir. Bu ürünler, koyu kahverengi sırlı, bazı parçalar ise siyah kehribar ve diğer bazı parçalar ise mavimsi siyah renklidir fakat sırnın fazla kalın olması durumunda formun ayak kısmında damla biçiminde sır birikintileri oluşur. Ürünler fırınlanmadan önce demir oksit oranı yüksek bir astar uygulanırdı.’³

Jian’da üretilen farklı görünümdeki sırlar, o dönemde üretimlerini sürdüren Jizhou ve Cizhou gibi diğer seramik üretim merkezlerinde de hayranlık uyandırmış ve bu merkezlerde taklit üretimler yapılmaya başlanmıştır. Bu üretimlerin çoğunda Jian sırları kullanılmış fakat tarihsel süreçte taklitleri üretilen bu bölgelere ait olarak isimlendirilmiştir.

³ Mowry, a.g.y. s.29

Harita 1- Song Hanedanlık Dönemi, Seramik Üretim Merkezleri, Çin

■ Başkentler

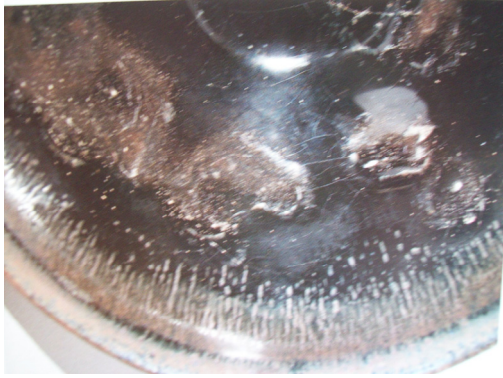
■ Fırımlar

Taralı alan : Cizhou Üretim Bölgesi

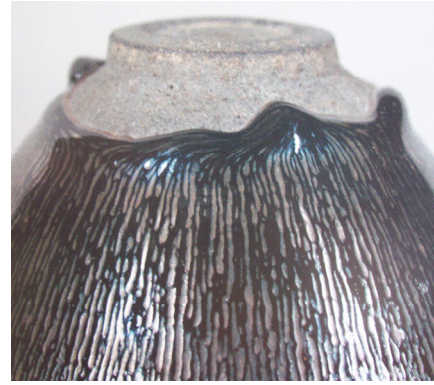
1.4.1.1. Hare's Fur (Yohen) Sırlı Ürünler

Jian sırlının bir çeşidi olan Hare's Fur, sırlın yüzeyde oluşturduğu efektlerden dolayı 'tavşan kürkü'ne benzetilmiş ve bu ismi almıştır. Hare's Fur, Japonlar tarafından fırın içerisinde olgunlaşan, değişen anlamına gelen 'Yohen' olarak adlandırılmıştır.

‘Çinli seramikçilerin yaptığı araştırmalara göre sırnın bu görünümü fırınlama esnasında, erime, olgunlaşma ve soğuma evrelerinde oluştuğu gözlemlenmiştir. Yüksek oranda feldspat, az oranda kalsiyum, alümina ve çok oranda demir oksitten oluşan sır, erime esnasında feldspat kristalleri sırdan ayrılma eğilimi gösterir. Sırın olgunlaşma evresinde de yer çekiminin etkisiyle demir oksit ayrılır ve kabarcıklar şeklinde sırnın yüzeyinde katmanlar oluşturur. Bu katmanlar kahverengi renkte, şerit şeklinde lekeler bırakarak yüzeye çıkar, bünyenin geri kalan kısmı siyah renkte kalır’⁴ (Bkz. Resim 6–7–8).

Resim 6: Hare's Fur Detayı

Resim 7: Hare's Fur Detayı

Resim 8: Hare's-Fur sırlı çay kâsesi, Jian tipi kap, 12-13. yy. Yükseklik: 8,7 cm, Çap: 20,3 cm

⁴Nigel Wood, Chinese Glazes, A&C Black, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1999, s.149

1.4.2. Jizhou Ürünleri

Jizhou, Güney Çin’de Jian ilinin 275 km batısındaki Jiangxi bölgesinde yer almaktadır. Bu bölge, Beş Hanedanlık ve Song dönemlerinde Jizhou olarak bilindiğinden burada geleneksel olarak üretilen ürünler Jizhou ürünleri olarak tanınır. Jizhou fırınları gerek Juan gerekse Tang Hanedanlıklarında yer almıştır; en bilinen ürünler Güney Song döneminde üretilmiştir. Eğer Cizhou fırınları Kuzey Song döneminde teknik olarak en yaratıcı fırınlar olarak adlandırılıyorsa, Jizhou fırınları da Güney Song döneminde teknik olarak en yaratıcı fırınlar olarak bunları takip etmiştir. Astarla dekorlanan sır altı ya da kuzey stilinde beyaz ürünler üretmesinin yanı sıra Jizhou fırınları tortoiseshell sırları ve doğal görünümlü yaprak tasarımlarına yol açan yeni dekor teknikleri üretmiş ve uygulamıştır. Hepsinden öte Koyu sırlı Cizhou fırınlarının ürünlerini birleştiren unsur, koyu kahverengi sırların etkili olmasıdır.

1.4.2.1. Tortoiseshell Sırlı Ürünler

Jizhou fırınları kehribar ya da açık bej püskürtmeli koyu kahverengi sır biçiminde tortoiseshell sırlarını keşfetmişlerdir (Bkz. Resim 9–10–11). Song literatüründe daimei wen ya da daipi wen olarak geçen bu isimler, Çinlilerin geleneksel olarak ürettiği tortoiseshell’lere benzeyen Hawks pill kabuklarına verilen addır. Bu sır pişirmeden önce siyah sırlı yüzeye odun ya da bambu küllerini serpiştirilmesiyle yaratılmış gibi durmaktadır; küllerin düştüğü sırn bu bölgeleri açık tonlu bölgeler oluşturur. Şeffaf kehribar serpintili tortoiseshell sırlarının, opak bej serpintilerden önce geliştirilmiş olması mümkündür.

‘Odun ya da bambu külleri uygulandıkları koyu sırlı bölgeleri sadece şeffaflaştırmakla kalmamış aynı zamanda bu bölgelerin renklerini de azaltmıştır; buna ek olarak bu küller eritken görevi görüp sırn kaynama noktasını düşürmüş böylece kehribar serpintilerinin kendilerine özgü bir sır kesimi oluşturmasını sağlamıştır. Stoneware bünyesine dengesiz olarak eklenen şeffaf kehribar serpintileri

zaman içerisinde çatlayıp dökülmüş ve geriye kahverengi sır içerisinde yer alan sırsız bölgeler bırakmıştır. Çömlek işçileri bu kül karışımına astar ekleyip serpintilerin opak ve bej rengi almasını sağlamıştır. Bazı durumlarda kül ve slip karışımları anka kuşlarını andıran tasarımlarda ya da erik dalları biçimlerinde kullanılırken, saf küller ise diğer tasarımların renklendirilmesinde yer almıştır.⁵

Resim 9: Song Dönemi, 13.yy.
Stoneware bünyeli, Tortoiseshell sırlı çay kâsesi, Jizhou tipi kap
Yükseklik: 7,3 cm, Çap: 18,7 cm

Resim 10: Song Dönemi, 12.veya 13.yy.
Tortoiseshell sırlı çay kâsesi, Jizhou
Yükseklik: 5,8 cm, Çap: 11,3 cm

Resim 11: Song Dönemi, 12.veya 13.y.y.
Tortoiseshell sırlı çay kâsesi, Jizhou
Yükseklik: 6 cm, Çap: 11,4 cm

⁵ Mowry, a.g.y, s. 37

1.4.2.2. Kesme Kâğıt Dekorlu Ürünler

En belirgin Jizhou ürünleri, Kesme Kâğıt Dekorları olarak adlandırılanlardır. (Bkz. Resim 12–13). ‘Bu tür dekorlu seramikler önce içten dışa koyu kahve sır ile kaplanır daha sonra kesme kâğıt şablonlarının açık uçları iç duvarlara eklenir; odun ya da bambu küllerini içeren bir macun ve muhtemelen az miktarda bir astar, tortoiseshell efektini vurgulamak için dış yüzeye serpiştirilir ve daha sonra alacalı bej rengi işaretlerini oluşturmak için iç kısmın tamamına püskürtülür. Kesme kâğıtlar bir engel işlevi görüp kapladıkları bölgelerin sırla temasını önler; sır bünyeye tutunduktan sonra ilk sırda yer alan tasarımların ortaya çıkması için kesme kâğıtlar çıkartılır. Bu açık uçlu tasarımlar sır üstü altın yaprak dekorasyonlu Ding kaplarını anımsatır. Jizhou çömlek işçileri Ding fırınlarından estetik bir ilham almakla kalmayıp aynı zamanda Jian fırınlarından da örnekler almışlardır.’⁶

Resim 12: Kuzey Song Dönemi, 12.-13.yy.
Kesme kâğıt dekorlu, üç çay kâsesi, Jizhou
Çap: 11x11x11 cm

⁶ Mowry. a.g.y, s. 37

Resim 13: Song Dönemi, 12.veya 13.yy.
Kesme kâğıt dekorlu çay kâsesi, Jizhou
Yükseklik: 5 cm, Çap: 11,5 cm

1.4.2.3. Yaprak Dekorlu Ürünler

Jizhou çömlek işçileri Ding fırınlarından estetik bir ilham almakla kalmayıp aynı zamanda Jian fırınlarından da örnekler almışlardır. Yaprak dekorlu Jizhou ürünleri en meşhur olanlarıdır (Bkz. Resim 14–15). Bu tür dekorlar standart olarak kullanılan koyu kahve sıra batırılmadan önce kapların iç kısımlarına yaprak tutuşturularak üretilmektedir. Fırının yüksek sıcaklığında, yaprak içerisinde doğal olarak bulunan kimyasallar sır ile tepkimeye girip koyu kahverengini yok edip şeffaf bir hal almasını sağlar. Bu kimyasal reaksiyonlar Jizhou ürünlerinin dekorasyonlarında kullanılan küle bağlı olarak oluşan reaksiyonla aynıdır.

Resim 14: Song Dönemi, 12.veya 13.yy.
Yaprak dekorlu çay kâsesi, Jizhou
Yükseklik: 6,3 cm, Çap: 16,1 cm

Resim 15: Detay

Resim 16: Song Dönemi, 12.yy, Yaprak dekorlu çay kâsesi, Jizhou
Yükseklik: 5,7 cm, Çap: 14,8 cm

1.4.2.4. Sır Resist (maskeleme) Dekorlu Ürünler

Jizhou fırınlarındaki çömlek işçileri, tortoiseshell sırlarına ve yaprak ve kesme kâğıt dekorlarına ek olarak, sır resist dekorlu seramikler üretmişlerdir. ‘Bu tür

parçaları oluştururken çömlek işçileri seramiklere açık uçlu kesme kâğıt şablonları yerleştirmişler ve daha sonra bunu standart koyu kahverengi sır ile kaplamışlardır. Sır bünyeye tutunduktan sonra şablonlar çıkartılarak kalan tasarımlar demir uçlu astar fırçalar kullanılarak boyanır. Kuruma aşamasından sonra saklanan motifler ve bunların astar ayrıntıları açığa çıkacak şekilde, sırla ince bir tabaka ile kaplanır⁷ (Bkz. Resim 17). Kesme kâğıt dekorlu seramikler üzerinde maskeleme dekoru oluşturmak için kullanılan şablonların işlevine bakarak Jizhou fırınlarındaki çömlek işçilerinin kendilerine özgü sır maskeli tasarımlar geliştirdikleri düşünülebilir. Aynı zamanda Jizhou çömlek işçilerinin kesme kâğıt dekorlu Cizhou tipi ürünler üzerinde kendi sır maskeli tasarımlarını modelledikleri anlaşılmaktadır.

Resim 17: Song Dönemi, 13.-14.yy.
Yonghe fırını, Ji-an, Jiangxi bölgesi
Yükseklik: 29.3cm, Çap: 16,2 cm
Arthur M. Sackler, Harward Üniversitesi Sanat Müzesi

⁷ Rose Kerr, Song Dynasty Cermics, Victoria and Albert Museum, Far Easten Series, V&A Publication, London, 2004, s. 111

Yüzeysel benzerliklerine karşın kesme kâğıt dekorları ve sır maskeli dekorları önemli açılardan farklılık gösterir. İlk olarak teknik açıdan kesme kâğıt tasarımları formun tamamının sır ile kaplanması ve dekoratif motifin çizgilerinin belirlenmesi ve daha sonra arka plandaki bölgelerdeki sırn tıraşlanması ile oluşturulur. Sır maskeli tasarımlar sırlanmamış formun yüzeyine şablonların yerleştirilmesi ve daha sonra formun sır içerisine batırılarak kapalı bölgelerin sırlanmadan kalması yoluyla oluşturulur. İkinci olarak kesme sır dekor şemalarında sır tasarımındaki unsurlar sırlanmamış bir yüzey üzerinde oluşturulur; sır maskeli şemalarda sırlanmamış tasarım unsurları tamamen sırlanmış bir yüzey üzerinde oluşturulur. Cizhou tipi kesme sır ürünleri bu yüzden açık renk bir yüzey üzerine koyu tasarımlar şeklinde iken Jizhou sır maskeli ürünlerinin koyu bir yüzey üzerine açık renk tasarımları vardır. Üçüncü olarak, tasarım elemanları Cizhou tipi kesme sır ürünlerinin üzerine sırlandığından ayrıntılar özellikle sırn üzerine işlenmiş olur; Jizhou sır maskeli ürünlerde tasarım elemanları sırlanmamış olmadığından bu tür ayrıntılar genellikle bir fırça ile astarla boyanır. Dördüncü olarak, Cizhou tipi kesme sır ürünlerinin sırları tıraşlandığında arka planda beyaz slipleri ortaya çıkıyor olsa da bu tür ürünler asla tıraşlı bölgelerin üzerinde temiz bir sır bırakmazlar. Cizhou tipi sır maskeli ürünlerin bünye renkleri genellikle beyaz olduğundan bunlara az beyaz astar eklenir ancak astar ayrıntılı bu tür parçalar dekore edilmiş alanların üzerinde açık sırlı ince bir tabaka taşırlar.

1.5. KUZHEY SONG BÖLGESİ TEMMOKU ÜRETİM MERKEZLERİ

1.5.1. Cizhou Ürünleri

Cizhou, Çin'in kuzeyinde yer alan bir seramik üretim merkezidir. Üretimi, Cizhou merkez olmak üzere Shandong, Hebei, Henan, Shanxi ve Shaanxi bölgelerini de içine alarak birbirinden bağımsız bir kaç yüz kilometre alana kavis yaparak yayılır. Cizhou fırınları, geç Tang Hanedanlık döneminin (618–906) sonundan Yuan Hanedanlık döneminin (1279–1368) bitişini ve hatta erken Ming Hanedanlık dönemini (1368–1644) de kapsayan uzun süre boyunca üretimde bulunmuştur. Bu

fırınlarda, sıralı astarlı, dekorlu stoneware ürünler üretmekte uzmanlaşmıştır. Açık renk sır üzerine astar dekorlu stoneware ürünler ‘Cizhou ürünleri’ olarak adlandırılırken, aynı fırınlarda üretilen kahverengi ya da siyah sırlı ürünler ön plana çıkarak ‘Cizhou tipi ürünler’ olarak adlandırılmıştır.

Cizhou fırınlarında, meşhur Jian kapları, Yaozhou ve Ding aristokrasisinin kullandığı kap kacakları taklit ederek günlük kullanılan seramikler üretilmiştir. İmparatorluk ve zengin kesimin zevklerinin dışında Cizhou çömlekçilerinin ürünlerini belli bir fırın tipinde yapmadıkları, çeşitli fırın biçimlerini denedikleri ve gösterişsiz seramikler üretmekten hoşlandıkları ifade edilmektedir.

Cizhou fırınları altı farklı kategoride üretim yapmıştır ama teknik olarak tümü koyu renkli sırlı seramiklerle ilgilidir: Tek Renk Sırlı Seramikler, Partridge Feather Sırlı Seramikler, Oil Spot Sırlı Seramikler, Fırça Dekorlu Seramikler, Yivli Seramikler ve Kesme Sır Dekorlu Seramikler.

1.5.1.1. Tek Renk Sırlı Cizhou Ürünleri

Erken Cizhou tipi koyu renk sırlı ürünler, 10.yy da, siyah ve kırmızımsı kahve tek renk sırlı ürünlerdir. Birçok 10. ve 11. yy Cizhou tipi ürün, Ding bölgesinde üretilen seramiklerde kullanılan bünye, hacim ve koyu renk sırlarından gerçekte ayrılmaz.

Resim 18: Kuzey Song Dönemi, 11.yüzyıl
Muhtemelen Jianci firmı, Quyang
Yükseklik: 4,7 cm, Çap: 12,5 cm

Bazı Cizhou tipi koyu sırlı ürünler beyaz kenarlıdır ve bunlar Ding bölgesinde üretilen ağızları gümüş renkli şeritli, koyu renkli seramiklerden esinlenerek yapılmıştır (Bkz. Resim 19). Metal şeritli bu tip seramikler diğer sıradan biçimlerinden farklı olarak en erken Batı Han Hanedanlığında başlamış, Altı Hanedanlık dönemi boyunca devam etmiş ve Tang Hanedanlık döneminde, Kuzey Song bölgesinde popülaritesini yeniden kazanmıştır.

Resim 19: Kuzey Song Dönemi, geç 11.-erken 12.yüzyıl
Cizhou tipi, açık gri stonware bünyeli siyah sırlı çay kâsesi
Yükseklik: 5 cm, Çap: 15,2 cm
Arthur M. Sackler, Harvard Üniversitesi Sanat Müzesi

1.5.1.2. Cizhou Tipi Partridge Feather Sırlı Ürünler

11.yy da Cizhou çömlekçileri o dönemde üretilen Jian kaplarından etkilenererek, kendi ürettikleri siyah sırlı seramiklerin üzerine kırmızımsı kahverengi benekler dekorlamaya başlamışlardır. Bu tarzda üretilen seramikler Zhegu ban ya da Partridge Feather olarak adlandırılmaktadır. ‘Partridge Feather’ sırlı görünümü, keklik tüyüne benzediği için bu isim verilmiştir. Yapılan araştırmalarda, bu dekorun üç farklı biçimde olabileceği düşünülmektedir. Birincisi, koyu renkli sırlı fırınlanmadan önce demir oksit içeren astarla bünyenin astarlanmış olabileceği, ikincisi, ham sırlı yüzeye farklı bir rengin sıçratılmış olabileceği ve son olarak parmak ucuyla ya da fırçayla yapılmış olabileceğidir.

‘Partridge Feather’ sırları ilk olarak Kuzey Song ve Jin hanedanlıkları döneminde, Hebei ilinin güneybatısındaki Guntai fırınlarında üretilmiştir. Önceleri

küçük benekli efektleri olan Partridge Feather sırları, çok hızlı bir biçimde gelişerek farklı lekeler oluşturulmuş ve geliştirilmiştir. İlk örneklerinde kapların yüzeyinde bulunan sır efekti, 11.yy sonları ve 12. yy başlarında dengeli fakat asimetrik bir düzen içindedir. 12. yy ortaları ve sonlarına doğru ise kâselerin iç kısımlarında kırmızımsı kahverenginde ve daha büyük lekeler halinde yapılmıştır.’⁸

Resim 20: Jin Dönemi, 12.yüzyıl
Cizhou tipi Partridge Feather sırlı çay kâsesi
Yükseklik: sol:4,1 cm, Çap: sol:11 cm
Yükseklik: sağ: 4,1 cm, Çap: sağ:10,9 cm
Arthur M. Sackler, Harward Üniversitesi Sanat Müzesi

Resim 21: Kuzey Song Dönemi, geç 11.-erken 12.yy.
Cizhou tipi Partridge-Feather sırlı çay kâsesi
Yükseklik: sol:4,5 cm, Çap: sol:16,5 cm
Yükseklik: sağ: 4,9 cm, Çap: sağ:16,3 cm
Arthur M. Sackler, Harward Üniversitesi Sanat Müzesi

⁸ Mowry, a.g.y, s.32

1.5.1.3. Cizhou Tipi Oil Spot Sırlı Ürünler

12. yy da Cizhou çömlekçilerinin, sırda demir oksidi aşırı derecede kullanmaları nedeniyle sır yüzeyinde kristaller meydana gelmiştir. Bunun sonucunda Oil Spot sırları üretilmeye başlanmıştır. Temelde gümüş lekeli demir oksitli olan siyah sır bazen siyah bünye üzerinde keskin hatlı gümüş renkte dairesel biçimde olur (Bkz. Resim 21) bazen de formun merkezine toplanmış yine gümüş renkli, yer yer kahverengi benekli olur. ‘Oil Spot’ sırn yüzeyde yağ lekesi görünümü vermesinden dolayı bu isim verilmiştir.

Resim 22: Jin Dönemi, 12.yüzyıl
Cizhou tipi, açık gri stonware bünyeli, oil spot sırlı çay kâse
Yükseklik: sol:4,8 cm, Çap: sol:9,2 cm
Yükseklik: sağ: 4,8 cm, Çap: sağ:9,3 cm
Arthur M. Sackler, Harvard Üniversitesi Sanat Müzesi

Song ve Jin hanedanlıkları döneminde kullanılan Oil Spot surlarının Çince ismi kaybolmuş, fakat günümüzde Çinli yazarlar tarafından youdiyoo ya da ‘Oil-Drop’ surları olarak isimlendirilmiştir. Çince okumalarda yapılan araştırmalara göre bir başka isim olan yuteki kullanılmış, 15. yy başlarında Japon uzmanlar ise sadece küçük parçalar için bu ismi kullanmışlardır.

Oil Spot surları, Fujian bölgesindeki Jian fırınlarında üretilmiştir. Cizhou tipi Oil Spot surları, Jian ürünlerinden iki biçimde etkilenmiştir. Jian da üretilen koyu maviye çalan gri stonware’i taklit etmek için bünye iki kat koyu renkli aslarla

kaplanarak bünyenin rengi değiştirilmiştir. Diğeri ise yine Jian'da üretilen ağız kenarları kahverengi ve Hare's Fur çizgili klasik Jian çay kaplarıdır.

'Jian çay kâseleri geç Kuzey Song döneminde doruk noktasını yaşamış ve çay uzmanları tarafından Jian fırınlarında üretilen kâseler kullanılmıştır. Kuzey Song Hanedanlığının 1127'de sona ermesiyle Çin, kuzey Jin ve Güney Song (1127-1279) olarak bölünmüştür. Bu dönemde ticaret ciddi biçimde kuzey ile güney bölgeleri arasında azalmıştır. Kuzey Song kültürü mirasçıları olan Jin devleti vatandaşları, Fujian bölgesinin güneyinde Jian çay kâseleri tekrar üretilene kadar bir dönem bu kâselere sahip olamamışlardır. Bu genel durumla birlikte 12. yy ve 13. yy başlarında Cizhou fırınları, yüksek kaliteli taklit Jian çay kâselerini üreterek kendilerine bir Pazar olanağı sağlamışlardır.'⁹

En iyi bilinen Cizhou tarzı Oil Spot sırları, Huaiyen, Shanxi Bölgesinin kuzeyi, Zibo ve Shandong bölgesinin merkezindeki fırınlarda üretilmiştir. Huaiyen'de üretilen örnekler, siyah sır üzerine hareketsiz gümüş lekelerden oluşmuş ve çoğu koyu renk astarlı olan örneklerdir (Bkz. Resim 23). Zibo'dakiler ise Huaiyen'dekilerin tersine bünye nadiren astarlanmış, soluk sarı renginde ve Huaiyen'de üretilen parçalardan daha zarif olup Oil Spot görünümü sırn yüzeyinde değil içineymiş gibi bir görüntü vermektedir.

Resim 23: Jin Dönemi, 12.yüzyıl
Cizhou tipi, açık gri stonware bünyeli, gümüş rengi oil-spot sırlı çay kâse
Yükseklik: 7,5 cm, Çap: 13,6 cm
Arthur M. Sackler, Harvard Üniversitesi Sanat Müzesi

⁹ Mowry, a.g.y, s. 36

1.5.1.4. Cizhou Tipi Fırça Dekorlu Ürünler

12. yy da Cizhou’lu çömlekçiler Cizhou fırınlarında, beyaz astar üzerine siyah astarlı sıratlı dekorlu kaplar üretmeye başlamışlardır. Siyah sırlı ürünlerin üzerine yapılan canlı tasarımlar, kırmızımsı kahverengi astarlıdır ve bunlara Tea Dust adı verilmektedir. Standart Cizhou tipi ürünlerin üzerine yapılan dekorlar, koyu renk astar üzerinde, koyu renk sırlarla ayrıntıların zor uygulanmasından dolayı standart Cizhou ürünlerinden daha basit şekillerle betimlenmiştir. Bu betimlemeler kuş sürüleri ve çiçekli bitkilerle sınırlı kalmıştır. Soyut kuş desenleri iki önemli noktayı vurgulamıştır; baş profilden ve küçük, gaga ise dikkat çekici biçimde vurgulanmış; gövde vücudun yukarısında tüylerle süslenmiş, boyun helezon biçiminde fırça darbesiyle belirtilmiş ve kısmen profilden görünömlü, uzun kâğıt kıvrımlı tırnaklar, gerilmiş açık kanatlar zarafetle kendini göstermiştir. Bu koyu bünye üzerine yapılan fırça dekorları Çin seramik geleneğinde görünebilecek en seçkin örnekler arasında yer almaktadır.

Resim 24: Jin Dönemi, 12.yy. sonu -13.yy. başları
Cizhou Tipi, açık gri stoneware bünyeli fırça dekorlu vazo
Yükseklik: 30,5 Çap: 16cm

Standart Cizhou fırça dekorlu seramikler sadece 12. yy'ın ortalarında görülmektedir. Koyu renk sırlı kaplar ise 12. yy sonları ve 13. yy da görülmektedir. Koyu renk sırlı fırça dekorlu kapların üretimi 14. yy'a kadar sürmesine rağmen, betimlemelerin soyutlanarak gelişmesi daha geç dönemlerde olmuştur. Ekonomik ihtiyaçlardan dolayı dekorlardaki estetik görünümler basitleşmiştir. Jingdezhen de başlayan üretim üstünlüğünden dolayı diğer fırınlardan üretilen seramiklere rağbet azalmış, Kuzey Song ne Jian dönemlerinde düşük bütçe ile iyi ürünler yapma çabaları, yeni ve pratik ürünlerde ilerleme fikrine engel olmuştur.

1.5.1.5. Cizhou Tipi Yivli Ürünler

Cilalı ve gümüş yivli ürünleri taklit etme çabaları ile ortaya çıkan beyaz yivli seramikler ilk olarak Tang Hanedanlık zamanında üretilmeye başlanmış kâselerin iç kısımlarında ve açıkbaşlı formlarda kullanılmaya başlanmıştır. 10. ve 11. yy da kapların dış bölgelerinde dekor amaçlı, 12. yy da ise önemli dekorlu ürünler olarak ortaya çıkmıştır. Hemen hemen sürekli koyu sırlar kullanılarak yapılan bu dekor, parçayı süslemek, yivlerle formu vurgulayarak canlı kılmak adına yapılmıştır (Bkz. Resim 24). Yivli ürünler Kuzey Song ve Jin kaplarında, doğal ritmik ilerleme yapılacak kadar boşluklu fakat Song ve Jin stoneware'lerinden ayırt edilecek kadar doğal anlam verecek kadar da düzensiz tasarlanmışlardır. Eldeki kanıtlara göre, beyaz yivli formlar 12. yy ve 13. yy da üretilmişlerdir.

Bulunan nadir örneklerde, ham bünyeye kazılmış olan yivler, beyaz renktedir. Standart Cizhou seramiklerinde kullanılan kaolen ağırlıklı bu beyaz astarlar, çizgisel olarak ön plana çıkmaktadır. Astarın beyazlığı ile açık gri bünyenin rengi zıtlık oluşturmuştur (Bkz. Resim 26).

Resim 25: Kuzey Song Dönemi, 11.yy. ikinci yarısı
Cizhou tipi Yivli Kap
Yükseklik: 18,4 cm, Çap: 21,9 cm

Yiv dekorlu, koyu sırlı stoneware seramikleri Kuzey Çin’de Song ve Jin Dönemlerindeki çeşitli fırınlarda yapılmıştır; aslında arkeologlar Shandong, Hebei ve Henan Bölgelerindeki fırın kalıntılarında hala kullanılır biçimde olan örnekler bulmuşlardır. Kontrollü kazılar sırasında çıkarılan yivli seramiklerin fazlalığına rağmen, farklı bölgelerde üretilen parçaların benzerliği özel parçaların niteliklerini ortadan kaldırmaktadır. Bu noktada, bulgular bize üreticilerin bölge bölge oluşturdukları parçaların genel gruplandırılması hakkında çok az bilgi vermektedir.

Resim 26: Geç Kuzey Song Dönemi- Erken Jin dönemi, 12.yy.
Cizhou tipi Yivli Kap
Yükseklik: 25,4 cm, Çap: 24,4 cm

Shandong, Hebei ve Henan'da üretilen yivli seramiklerde benzer beyaz astarlar kullanılmıştır. Shandong' ta üretilenler sırın daha şeffaf yapıya sahip olması yüzünden, astar Hebei ve Henan'da kullanılanlara göre daha beyazdır. Astarın beyazlığının yanı sıra Shangdong bölgesindeki üretimlerde yivler daha yüksek, Henan ve Hebei'de yivler daha alçak, sır daha kalın ve yivlerin rengi daha sarımsıdır. Üretimdeki diğer farklılıklardan biride yapılan yivli formların kulplarının formun en yüksek yeri olan boyun kısmında ve küçük biçimlendirilmesidir (Bkz. Resim 27).

Resim 27: Jin dönemi, 12.-13.yy.
Cizhou tipi Yivli Kap
Yükseklik: 11,3 cm, Çap: 12,1 cm

1.5.1.6. Cizhou Tipi Kesme Sır Dekorlu Ürünler

12. yy'dan başlamak üzere çeşitli Cizhou fırınlarındaki çömlek işçileri, 'kesme sır dekorlu' olarak adlandırılan kaplar üretmeye başlamışlardır (Bkz. Resim 28). Bunlar açık tonlu sırlanmamış stoneware ürünler üzerine yerleştirilen koyu sırlı tasarımlardır. Yüzeydeki çerçeveler paralel bıçak izleri ve tıraşlama sırasında gözden kaçan ufak sır lekeleri, bize bu kapların ilk olarak tamamen sırla kaplandığını göstermektedir. Bu tür parçalar oluşturulurken çömlek işçileri ilk önce kapların tamamını koyu sırla kaplar; hala nemli olan sır yerine oturduğunda, çömlek işçileri desenin dış hatlarını çizerler ve daha sonra arka plandaki sırları tıraşlarlar. Kap tamamen kuruduktan sonra fırına verilir.

Resim 28: Yuan dönemi, 14.yy. ortaları
Cizhou tipi Kesme Sır Dekorlu Sırlı kap
Yükseklik: 29,6 cm, Çap: 31,1 cm
The Scheinman koleksiyonu

Kesme sır dekorlu Cizhou tipi seramikler Jin Döneminin sonlarında ünlenmiş ve Yuan Döneminde ise tutulmuştur. Kesme sır dekorlu seramikler hem estetikleri hem de teknikleri, Sgraffiato dekorlu standart Cizhou seramiklerinden etkilenmiştir. Elde bulunan modeller, sır altı siyah ve beyaz astarların birleşiminden oluşan dekorlu standart cizhou seramikleridir. Bu parçalarda kaplar tamamen beyaz astar ile kaplanmış ve daha sonra tüm yüzeyleri siyah astar ile kaplanmış; arka plandaki beyaz astarın ortaya çıkması için siyah astar tıraşlandıktan sonra desenin çerçevesi oluşturulur. Bu teknik sonucunda temiz bir sır tabakasının altındaki beyaz zemine siyah bir tasarım uygulanmıştır. İlk önce 11.yy sonlarında ortaya çıkan bu siyah ve beyaz astar dekorlu Cizhou seramikleri tüm 12.yy boyunca üretilmeye devam etmiştir.

Estetik olarak göze hoş görülen sonuçlar yaratsa da, çift astarlı dekor tekniği zahmetli bir iş olup, iki farklı astarla kaplamasını ve üst kısımdaki siyah tabakanın kazınarak alttaki beyaz tabakanın ortaya çıkmasını içermektedir; buna ek olarak desen tamamlandığında form hala sırlama gerektirmektedir. Bu prosedürü oldukça kolaylaştırmak için kesme sır metodu sadece yeni bir teknik gelişimi sunmamış aynı zamanda üretimin verimliliğini de artırmıştır. ‘Ekonomik açıdan bakılacak olursa,

Jingdeshen de giderek artan fırın rekabetinin sonucu olarak üretim tekniklerinin hayatta kalabilmesi için basitleştirme yoluna gidildiği bu dönemde kesme sır tekniğinin Jin ve Yuan Dönemlerinde ortaya çıkması bir rastlantı değildir. Koyu tasarımları ve açık renk arka planları ile bu kesme sır dekorlu seramikler aynı zamanda kuzey fırınlarının, Jingdeshen fırınlarının yeni popüler olan mavi ve beyaz porselenleri ile rekabet etmesini sağlamıştır. Cizhou tipi seramikler geleneksel olarak kuzey Shangxsi bölgesinde üretilmiş olsa da bu bölgede bu tür porselenlerin üretimini sağlayan çok az fırın olduğu ortaya çıkmıştır. Son yıllardaki kazılar en çarpıcı kesme sır dekorlu seramiklerin bazılarının Lingwu eyaletindeki Ciyaobao fırınlarında üretildiğini göstermektedir¹⁰ (Bkz. Resim 29).

Resim 29: Xixia Krallığı, 12- erken 13.yy.
Cizhou tipi Kesme Sır Dekorlu kap
Ciyaobao fırınları, Ningxia Huizu bölgesi
Yükseklik: 31 cm, Çap: 15,6 cm

¹⁰Mowry, a.g.y, s. 36

2. BÖLÜM

JAPONYA'DA TEMMOKU ÜRETİMİ

2.1. JAPON KRONOLOJİSİ

Jomon Dönemi	? - M.Ö.300
Yayoi	M.Ö. 300–M.S. 300
Kofun (Tumulus)	300–552
Asuka Dönemi (Suiko)	538–645
Nara Dönemi	645–794
	Erken Nara Dönemi (Hakuo) 645–710
	Geç Nara Dönemi (Tempyo) 710-794
Heihan Dönemi	794–1185
	Erken Heihan Dönemi (Jogan) 794–897
	Geç Heihan Dönemi (Fujiwara) 897–1185
Kamakura Dönemi	1185–1334
Namboku-cho Dönemi	1334–1392
Muromachi Dönemi (Ashikaga)	1334–1573
Momoyama Dönemi	1573–1615
Edo Dönemi (Tokugawa)	1615–1868

	Erken Edo Dönemi	1615–1716
	Geç Edo Dönemi	1716–1868
Modern Dönem		1868–
	Meiji Dönemi	1868–1912
	Taisho Dönemi	1912–1926
	Showa Dönemi	1926-bugün

Harita 2- Japonya'daki belli başlı seramik fırın alanları

2.2. JIAN ÇAY KÂSELERİNİN JAPONYA'YA İHRACATI

Japon çay kâseleri, diğer Çin kahverengi ve siyah sırlı seramiklerin yanı sıra Japon seramik tarihinde uzun bir yere sahiptir. Bu genelleme sadece 12.yy için değil aynı zamanda 14. yy. da Japonya'nın tamamında çok fazla değer kazanan örnekler içindir. El değıştiren (ithal edilen) ürünün tarihsel süreç içindeki genişlemesi; o dönemin toplumu hakkındaki ulusal ve uluslar arası eğilimlerin yansıtılması kadar bu kapların kullanımı ve değer kazanması hakkındaki önemi de yansıtır. Japon arkeologların bu yapının tarihsel sürecine artan bir ilgi ile odaklanmasının nedeni, dikkat çeken seramik ithalatı ve yaygınlaşmasıdır. Özellikle Çin'de kahverengi ve siyah sırlı kaplar, Japonya'da Temmoku olarak adlandırılır ve hâlâ Japonya'da inceleme altındadır. Bu konu üzerindeki günümüzdeki fikirlerin vurgulandığı ve yine son arkeolojik kazılardan elde edilen buluntuların açıklandığı sergi 1994'de açılan Temmoku sergisidir. Arkeolojik verilerin ortaya çıkardığı yeni verilerin ışığında son tarihsel çözümler sadece Japonya da çay için kullanılan desenlerin değışmediğini aynı zamanda buna ek olarak Çin kahverengi ve siyah kaplarının üretim ve sınıflandırma anlayışındaki Japon pazarlama sistemi üzerindeki değışimi de ifade etmektedir.

2.2.1. Ortaçağ Japonya'sında Çay Kullanımına İlişkin Tarihsel Süreç

Çay içimi Japonya da Nara (710–784) döneminde başlamış ve pek çok değışimden geçerek günümüze kadar devam etmiştir. Çayın mevcut etkin durumu okullarda çay içme tarihi olarak ele alınıp yoğun olarak araştırılmasına yol açmıştır. Araştırmaların çoğunda mevcut okullardan olan çay üstatlarının bireysel olarak odaklandığı noktalarda çelişmesi halinde bile çeşitli çatışmalara neden olmuştur. Bu tarihler arkeolojik ve dokümanal kaynaklar kıyaslandığı zaman kesin bir resmi tarih ortaya çıkmaya başlar.

‘Pişmiş toprak üzerine imparator Saga tarafından tanzim edilerek düzenlenen iki antolojide toplanarak Nara zamanında işlevselliğini yitiren çayın yok edildiği

kayıt edildi. 815 de imparator Saga baskı olarak adlandırılabilir bir şekilde ülkenin çeşitli illerinde çay yetiştirilmesini emretti. İmparatorun düşüncesi sadece çay içiminin kalıcı olmasını sağlamak değildi. Aynı zamanda çay içme geleneğinin olduğu iki ülkenin yakın bağlantısının vurgulanmasıydı. Keşiş Kukoil (774–835) ve Soicho (764–822), 804 ve 806 da inceleme yapmak için sırasıyla Çin'e seyahat ettiler. Otuz yılını Shangay'da geçiren keşiş Eichü (743–816) imparator Saga zamanında Japonya'ya döndü. İmparator için 815'in dördüncü ayında Kyoto'daki Sofuku-ji ve Bonhoku-ji tapınaklarında çay servisi yaptığını açıklamıştır.¹¹

Çay servisinin başlangıcında kullanılan servis sunum biçimi muhtemelen pişmiş bir kap olan dancha ile yapıldı. Bu kapta çay yapımı; yeni toplanmış çay yaprakları havanda dövülerek kare şeklindeki kaplara konularak kurutuldu. Kapta kurutularak hazırlanan çay yaprağı, baharatlı su ve şeker nişastası ile hazırlanan, kaynayan suda parçalanarak hazırlanırdı. Bu kapta hazırlanan demlenmiş çay, dinsel seremonilerde kullanılırdı fakat bu karışımın tıbbi değeri yoktu. Erken Heian zamanında (794–1185) Çin'deki geleneksel şiir okuma törenlerinde yeni bir çay tiryaki grubu oluştu. Bu şiir okumaları esnasında, şiir ezberden okunur ve çay içimi *Kato* üzerinde, müzik eşliğinde sık sık yapılırdı.

Kamakura zamanında (1185–1333) çay içimi ve Matcho ya da dövülmüş çayın yaygınlaştığı görülür. Matcha, bir ölçü kuru toz halindeki çayın sıcak su dolu kâsenin içinde hazırlanırdı. Bu çay bir bambu çubuk yardımıyla karıştırılırdı. Matcha çayın içimi Çin'den ithal edilen kahverengi ve siyah kâselerle ayrılmaz bir biçimde özdeşleşti. (resim 76–86) Dövülmüş çayın sunumunun efsaneleşmesi ve onun geleneklerle ortaklığı Çin'i iki kez ziyaret eden keşiş Eisai (1141–1215) sayesinde. Zen öğretileri ve Matcha gelenekleri ile birlikte Japon Eisa'nın çay tohumları ve çay kâseleri beğeni yargısı ve tanıtımıyla Çin'den Japonya'ya girdi. Yeni ortaya çıkan belgeler çayın demlenmesini anlatmaktadır. Japon çay hazırlama biçimi 11. yüzyılın ikinci yarısına dayandırılmaktadır. Dövülmüş çayın tarzının muhtemelen 12.yy da oluştuğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Eisai, hâlâ yüksek kalitedeki çay tohumlarının Hirado ve Hizendeki diğer yerlerde yetiştirildiğine

¹¹ Mowry, a.g.y. s. 44

inanıyordu ve o aldığı tohumları Kyoto'daki keşiş Myoe Shonin gönderdi (1173-1232). Myoe, Kyoto'nun kuzeyindeki Togano-o'ya tohumları ekti. Kamakura zamanının sonuna doğru çay ülkenin pek çok bölgesinde ekilmesine rağmen en iyi çayı Togano-o'da yetiştirdiği kesindir. 13.yy'ın başında Eisai, Kissa Yojo ki olarak adlandırılan çayın üzerinde çalışarak bu çayın yaratıcısı oldu.

Kamakura döneminde, Zen törenlerinde Buda'ya sunulan çayın ismi Obukucha idi. 13.yy. ortalarında obukucha ayini ismine ve ardından da ochamori ismini aldı. Nara'daki Saidai-ji tapınağında başlayan ayinin son gününde Chinju Hachimangu Shrine'de keşişlere ve halka sunulurdu. Ayin için ölçüleri 40 cm. çapında olan çay kâseleri kullanılırdı.

Çayın kendine has kültür ortaklığı, Budist tapınaklarında başladı. Bununla birlikte çay; dini törenlerde dâhil ortak olarak kullanılan tüm toplumsal alanlarda kullanılmaya başlandı. En erken sosyal toplum toplantılarında çay içmek için bir araya gelen dört ev sahibinin başkanlık ettiği topluluk, misafirler ve değerli şeylerle dolu oda içerisinde görülmeye değer bir gösteriyle çay içimini gerçekleştirdi.

14.yy da çay geçerli bir ticari ürün oldu. Kuru çay yaprakları özel kaplarda saklayıp, kurutularak pazarlandı. Kamakura döneminin sonunda, çayın erişilebilir durumu kendisi ile ilgili yeni bir çeşit keyif algısının gelişimine neden oldu. Belki de en ünlü çay tadım toplantıları aynı döneme denk gelen tütsü kullanımının biçimlenmesiyle bütünlük kazandı. Çin'de yapılan çay müsabakaları, vurgulanan Japon çay geleneğine göre kendi çay içimi törenlerinin orijinalliyetidir. Tocha yarışmalarının diğer bölgelerde yetiştirilen Togana-o çayının ayırt edici özelliğidir. Keşiş Tendai Jenne (1269–1350) tarafından yazılan çay içimi mektupları, çay içimi törenlerini betimler ve özel çay kaplarının üzerindeki dekorları tarif eder. Çay içimindeki duruş, çay içiminin önemli bir faktörüdür, tıpkı kâselerin kullanımı ve sunumu gibi. Çay toplantıları keşişin bölgesinde, pirinç şarabı ile ilişkilendirilmiştir. Merasimlerde ikram edilen soğuk şehriye ve çay, diğer yiyecekler ve çeşitli meyvelerle donatılarak sunulurdu. Sonra kısa bir ara verilir, odalar değiştirilir ve ev sahibinin oğullarının, tatlıları dağıtması, sonrasında da Temmoku kâselerinde

getirilen sıcak su ve çay karışımının servis edilmesi ile son bulurdu. Tocha partileri büyük ölçüde sadece soylular için değil aynı zamanda Budist keşişler ve samuraylar dâhil olmak üzere, toplumun üst sınıfı arasında popüler olan bir durum halini aldı.

14. yy da çay içimi yönetiminin kurallarının artması, özellikle Zen Budizmi ile ilişkilendirildiğinde Tocha partilerinin özellikle çay içme eğlencesi olarak devam etmesine neden oldu. Çay içimindeki bu birliktelik Zen toplantıları ile birleşince seçkin savaşçılar arasında kendine yer buldu. Katı kuralların ve kimlik gücünün bulunduğu askeri kesim için bu kurallar uygulanıyordu.

Çayın gün içinde yer aldığı üç temel kural vardı; 1. davranış, 2. zaman ve ortam, 3. hazırlık sürecidir. Hem zaman-ortam, hem de çayın sunumu özel bir anlam taşır ve günlük yaşamın rutin alışkanlıklarından oldukça farklıdır.

‘Erken Muromachi (1336–1573) zamanında kayıtlara geçen ilk çay seremonisi chanoyu’dur. Bu seremoni insanların toplandığı kaisho yapısıdır ki bu da savaşçıların evlerinde toplanmayı ifade eder. Bu toplantılar genelde evlerin bahçelerinde şiir ve çay sunumları şeklinde yapılırdı. Çay insanların oturdukları yere yakın bir yerde hazırlanır, genç erkekler tarafından servis edilirdi. Günlük yaşamdaki çay kullanım biçiminden ayrılan özel bir yapının seçilmesi Momoyama döneminde (1522–1591), çay uzmanı Sen Rikyü (1522–1591) sıcak çay içiminin gelişmesine önemli oranda öncülük etmişti.’¹²

Çay kurallarını takip etmeyen saray adamlarının Kyoto’nun güneyinde Fuşhimi gibi yerlerde kendilerinin oluşturdukları özel çay toplantıları vardı. Alt sınıf çalışanlarının diğer üyeleri ve servis yapanlar içinde işlenmemiş çayın mutfakta içilmesine izin verilirdi. Belki de en orijinal çay toplantıları Muromachi döneminde yapıldı. Bunların yanı sıra büyük küvetlerde yapılan banyolarda bile bütün misafirlere yıkanma esnasında çay ve saki ikram edilirdi.

¹² Mowry, a.g.y. s. 46

Muromacdi döneminin sonlarına doğru klasik çay seremonilerinin kuralları yerleşmiş, çay içmek için kullanılan kâseler gelişmişti. Bu seremonilerde kullanılan en önemli kâse biçimi temmoku'lardı ve servis esnasında yanlarında küçük kutular içindeki çay ile birlikte sunulurdu. Sırlı beyaz porselen ve cila ile parlatılmış stonware kâseler de törenlerde kullanılırdı fakat bunlar çok önemli kaplar değillerdi. Bu tip beyaz ve mavi Çin porselenleri sadece gelişme döneminde kullanılmıştı. Özellikle 15. yüzyılda çayın, kültürün bir parçası olması ve çay içiminde kullanılan malzemelerin birliği Karamono suki olarak bilinen bir fenomenle yakından ilintilidir. Bu durumun bir fenomen olarak geniş bir alana yayılması Muromachi döneminde doruğa ulaşmıştır. Bu önemli sonuç sadece çay içiminde değil, aynı zamanda kullanımı, toplanması, saklanması ve çay kaplarının gösterisiydi. Çin çay kâse ve çömleklerinin kullanımının her toplantıda artması, Japonya 'da da bu seramiklerin üretilmesine öncülük etti. Bu durum çay içim kültürü ve diğer alanlarda tutucu bir hareket ve ani bir tepkiye neden oldu. Bu olay Basara'da devam ederken Çin seramiklerinin de etki alanı oldukça genişledi. 8. Shogun, Yoshimasa 'nın (1439–1490) sahip olduğu Çin sanat eserleri ve uzmanlığıyla desteklendi, Japonya'da en olduğu düşünülen bu koleksiyon uzmanlığı, sanat koleksiyonerleri için bir katalog hazırlanmasına vesile oldu. Kataloğu koleksiyonerlerden biri olan Naomi (1397-1471) adında bir sanat koleksiyoneri düzenledi. Katalog iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm Çinli sanatçılara göre üç ayrı bölümden oluşmaktadır. İkincisi ise sanatsal objeleri göstermektedir. Naomi'nin seçtiği resimlerin tartışılmasının nedeni seçilen objelerin gerçekliği üzerinedir fakat onun yaptığı sadece seramikleri tanımlamak ve sınıflandırmaktı.

15.yüzyılda yapılan bu çalışma, Kundaikan socho seramikleri üzerindeki en önemli belgelerdir ve Çin seramiğine karşı Japon davranışlarını sergilemektedir. Bu çalışma seramiklerin iki bölümünü içerir; 1. bölümde Çin kahvarengi-siyah kaplarını (temmoku) ve ikinci bölüm ise Çin guan kaplarını içerir. Çin koyu renk sırlı kaplarını ayırmak onların sınıflandırmak amacıyla yapılmıştı ki bu sınıflandırma; yohen (Hare's Fur), yuteki (oil spot), ve kensan (standart Jian kâseleri) biçimindedir. Çin'deki tüm Jian fırınlarından, Fujian bölgesindekilerin bu üç tip kabın oldukça yüksek kalitede olduğu kabul edilir ve bu durum shogunal koleksiyonunun değerli

parçalarından oluştuğunun göstergesiydi. Koleksiyondaki kapların basit sıralamasında; usan temmoku (siyah sırlı kâseler, belki Jian, Jizhou veya Cizhou tipdeki kaplar), haikatsugi temmoku (gri, kül rengi sırlı Jian kâseleri,) ve taihi temmoku (Jizhou kapları). Bu son üç kategorinin, shogunal koleksiyonundaki en mütevazı parçalar olduğu düşünülür.

Mütevazı olanlardan daha çok çay kültüründen etkilenen ve çayı deneyen kişinin görüşleri öne çıkmaktadır. Nara'da, kör bir kişinin oğlu olarak doğan Murata Juko (1422- 1502), güçlü bir tüccar aile tarafından yetiştirildi. Naomi ile arkadaş olan Murata Juko, Kundaikan sayu'nun bir kopyasını Naomi'den ödünç aldı. Juko, yuhen ve yuteki kâselerini sahiplenmese de durgun kül rengi sırlı haikatsugi temmakularını sahiplendi. Juko, Jian tarzındaki çay kâselerinin hâkimiyetine sahip olabilse de yüksek fiyatları oluşturamadı fakat Jian tarzındaki haikatsugi kâselerinin –çay uzmanları tarafından geleneksel kabul edilmeyenler- fiyatlarını düşürdü. Juko, Onin savaşı (1467–1477) sırasında çay dünyasında ünlendi ve pek çok eski ve güçlü ailenin yerine geçti, onların arazilerinde, pozisyonlarını da kullanarak çay seramik kaplarının fiyatlandırılmasına izin verdi. Elit tabakanın yeni bir üyesi olarak Juko, çay içme törenlerinin kuralları dâhil her şeyi değiştirdi. Onun görüşüne göre, Japon kahverengi sırlı çay kâseleri, Çin Jian kâselerinin yerine geçebilirdi ve bu çay kaplarının sayısını azaltabilir ve çay odalarını büyük oranda basitleştirirdi. Louise Cort, Murata Cort'un yalın estetik anlayışına dikkat çekerek benzerleri ile olan ilişkilerini sınırlandırdı.

Juko'nun çay estetiği, tüm sosyal sınıfları etkiledi. Juko aynı zamanda çay içme odalarının dekorasyonu ve bu odaların servis yapılan alanlardan ayrılması, bunun için büyük binaların küçük olanlardan ayrılması gibi dekoratif alanlar yaratmaktan da sorumluydu. Bu durum yeni bir ekonomik seviyeyi de ifade etmekteydi. Çay seremonileri, şiir eşliğindeki müzik sunumu ve çay kâselerinin zenginliğinden ziyade, toplumdaki entelektüel seviyenin de boyutunu göstermekteydi.

Sakai'de zengin sınıfın mensubu olan Takeno jo-o (1502–1555) 1925'de Kyoto'ya taşındı ve Murata Juko'nun müridi oldu. Juko'nun resmi olmayan fakat

oldukça zor olan esas görevi, çay içme törenlerinin yapıldığı odaları inşa etmektir. Bununla birlikte Juko, temiz yerler üzerine standlar olmaksızın yerleştirilebilen, törenler için gerekli düzeneklerde yaptı.

Çay seremonilerinde kullanılan ve yerel olarak üretilen seramik kaplardan etkili olduğu dönem Muromachi dönemidir. Bu ürünler 14. yüzyılın sonlarında üretilmiş ve kullanılmış olmalarına rağmen, çay kapları ve diğer kap kacaklar Japon fırınlarında üretildi ancak 16. yüzyılın ortalarına doğru kabul gördü ve itibar kazandı. Shiragaraki'lere benzer olarak üretilen yeni tip fırınlar yeni taleplere cevap verebilmek için çok miktarda üretildi. Japon kâselerine ilişkin belgelere 1547'de rastlanır, bu belgede İssei Temmoku, Wamono Temmoku veya Karamono Temmoku kelimeleri ile yer değiştirecektir ki bu durum aslında Çin kaplarından, Japon kaplarını da ayırır.

Çay törenlerine ait vurgulara rağmen, seramik kapların farklı tarzları öngörüldü ve yeni zevk anlayışları değişti, ünlü Jian kâseleri, Temmoku kâseler tapınaklarda ve derebeyi lortları tarafından koleksiyonlarda saklandı. Nesilden nesile intikal eden parça olarak eski Jian çay kâseleri antik bir önem kazandı. Edo dönemi boyunca (1615-1868) bu Çin kapları soyluların hazinelerinde yer aldı, çay seremoni ritüellerinde kullanıldı, çağdaş çay anlayışının tamamen dışında olarak, çağdaş çay araştırmacıları tarafından tarihsel kimlikleri ile ilişkilendirildi ve literatüre sokuldu.

2.2.2. Japonya'da Çin Kahverengi- Siyah Kâselerin Belgesel Kanıtı

Çin kahverengi-siyah kapları veya Karamono Temmoku'lardan bahseden ilk ilk Japon kaydı, Hojo ailesinin kölesi Kanazawa Teiken (1278–1333) tarafından yazılmış bir mektuptur ki bu mektubu Teiken, Kyoto'daki oğlu Sadamasa'ya göndermiştir. Mektubun yazıldığı tarih tam olarak bilinmemesine karşın, mektupta Teiken oğluna Kyoto'dan Çin seramikleri satın almasını öğütler ayrıca söz konusu Çin seramiklerinin sadece popüler değil aynı zamanda çok daha fazla şeyi ifade ettiği ileri sürer. Aynı bir diğer mektupta ise Teiken, Kamakura'da Shomyo-ji

tapınağındaki keşiş Ken (13.yy sonu–14.yy başı) isimli bir kişiye Kensan (Jian kapları) çay kâselerinden bahseder. Ayrıca mektupta Teiken, Japonların, Çin koyu renk sırlı seramikler arasındaki farklılıkları ve bunların fırınların çeşitliliğinden kaynaklandığını anlayabildiklerinden bahseder.

‘Envanter 1320’de kayıt altına alındı ve 1363 ve 1365’de Kamakura’da Enkaku-ji tapınağında kaligrafi, resimler, vazolar, çay kâseleri, porselenler ve enstitünün sahip oldukları Temmokular tekrar gözden geçirildi. Temmokular ayrı bir kategoride ele alınıp, çeşitlerine göre ayrılarak döküm kayıtlarına geçirildi. Kayıt altına alan Temmokular; yohen’ler, kensan’lar, kahverengi- siyah sırlı kaplardan öte kalitelerinden dolayı ayrılırlar. Kayıtlarda aynı zamanda, Kamakura hükümetinin resmi belgelerine ve tapınaklarındaki yohen temmokularına ayrıca 14. yüzyılda üretilen yüksek pişirimli seramik ürünlere yer verildi.

Günlük tutulan dokümanlarda ise, erken Muromachi dönemi boyunca, üst sınıfa mensup keşişler ve savaşçıların organize ettiği tocha isimli çay partilerindeki israftan bahsedilir. Yasaka Shrini’nin kayıtlarında, 1343 yılının yaz ortalarında, her üç günde bir yapılan elli çay partisi yer alır.’¹³

Shogun ve lordların konutlarının dekorasyonlarında sanatsal işlerin kullanıldığının da kayıtlarına rastlanır. Ayrıca bu kayıtlarda, orta Muromachi dönemi boyunca zengin sınıfın evlerinin dekorasyonlarında yüksek kaliteli Jian çay kâselerinin kullanımının önemine vurgu yapılır. Naomi tarafından yazılan kayıta, 1437’de imparatorun Shogun’u ziyaretinde, Shogun’un evinin her yerindeki yuteki Temmoku kâselerinden ve bu ziyaretten sonra özellikle yuteki Temmoku’larının çok fazla yayıldığına söz edilir. Shogun’un Temmoku koleksiyonu 16. yy. da yayıldı, 17. yy. da ise bu kaplara dönemin en yüksek nişanı olan gyomotsu nişanı verildi. Bu koleksiyonun, dönemin çay ustaları arasında ve günlük çay toplantılarında kullanıldığına dair kayıtlar vardır.

¹³ Mowry, a.g.y, s. 53

Çay içmeye başlayanlar için 1554'de chagu bitoshü isimli elyazması bir kitapta, çay estetiğindeki değişiklikler anlatılır. Bu değişimler, Momoyama döneminde toplumun zengin kesimlerinin isteği üzerine yapıldı. Toplumun önderliğini yapan bu seçkin kesim çay törenlerinde kullanılan Çin seramik kapları konusunda geleneksel kâselere sıkı bir şekilde bağlı kalıp, form ve renkler üzerinde herhangi bir değişikliğe gitmedikleri kayıt edilmiştir. Metin, Sen Rikyü tarafından geliştirilen bir tarz olan wabi isimli çay kaplarının estetik kavramını destekleyen ilk örneklerden biri olduğu ile ilgilidir. Wabi terimi, eksik, mütevazı ve geleneksel olmayan objelerin güzellik anlayışını tarif eder. Wabi'nin karakteristik özelliği asimetrik, basit ve sert görünümüdür. Toplumun değişimi ve chagu bitoshünün yazılması, Japonya'da çay kültüründe yeni bir dönemin başladığının habercisidir-yeni yaklaşım, yeni stil, yeni estetik ve yeni bir görünümün başladığı devir.

2.2.3. Japonya'daki Kahverengi-Siyah Kâseler İçin Arkeolojik Kanıt

Erken 17.yy. Japonya'sında seçilmiş özel objelerin büyük aileler ve tapınaklar aracılığıyla, bir kuşaktan diğer kuşağa aktarılmış ve bu şekilde iyi uygulanan bir sistem oluşmuştur. Objeler, estetik ve fonksiyonel olmasından öte, geleneğe sahip çıkan bir anlayış sayesinde toplumda onlara sahip çıkmaya dönük bir anlayışın gelişmesine neden oldu. Nesilden nesile intikal eden parçaların kaynak belgeleri oldukça zengindir ve elbette belgelerin kaynakları çok zengin efsanelere dayanmaktaydı. Bu hikâyeler Çin koyu renk sırlı kaplarını ve Japon Temmoku'larını anlatan, erken dönem dokümanlar olarak kabul edilmektedir.

Tarihsel dönemlere ilişkin yapılan arkeolojik çalışmalar Japonya'da son 15 yıldır hızla zayıflayarak devam etmektedir. Şimdilerde 13. yy.'dan 19. yy.' a uzanan dönemlere ilişkin yapılan kazılar, tarihöncesi Yomon ve Yayoi dönemi kazılarından sayıca üstündür. Her yıl Japonya'da yirmi binden fazla kazı yapılmakta ve gömü merkezleri çok büyük şehir merkezlerinde kurulmaktadır. Bölgesel arkeolojik kazılar çok fazla desteklendiklerinden hızlı bir şekilde tamamlanmakta ve bu kazılarda da Japonya'da kullanılan seramiklere ilişkin birçok buluntuya ulaşılmaktadır.

Japon tarihinin 1200 yıllık bir dönemine ışık tutan arkeolojik kazılarında, resmi kurum binaları, kaleler, köyler kasabalar, liman şehirleri, mezarlarda Çin seramikleri bulunmuştur. Japonya'nın batısındaki kazılardan elde edilen Çin seramiklerinin, doğusundan elde edilenlere oranla daha fazla olduğu bildirilmektedir. Kamakura dönemine dair yapılan kazılarda elde edilen seramikler, dönemin zenginlerinin Çin seramiklerini tercih ettiklerini de kanıtlamıştır.

12. yy'da ithal edilen Çin seramiklerinin önemli oranda artışına tanıklık etmiştir. Çin'le olan bu ticari ilişkilere rağmen Moğol istilaları ve 1279–1368 arasındaki Çin egemenliği, Kamakura döneminde Çin seramiklerinin Japonya'da sayısının artmasına neden olmuştur. 1320'lerin başlarında, Çin'li bir ticaret gemisi, kuzey batı Kore'de battı. 1970'lerde okyanustan çıkarılan geminin kargo kısmında bulunan seramikler, erken 14. yüzyılda Çin seramiklerinin Japonya tarafından büyük talep gördüğüne işaret etmektedir. 1982'ye kadar yapılan kazılarda, gemiden Longquan fırınlarında pişirilmiş beyaz porselenler ve seledon'lardan ve koyu renk sırlı kap parçalarından oluşan en az onsekiz bin parça seramik çıkarılmıştır. Çay kaplarının büyük bölümünü oluşturan koyu renk sırlı ürünler tanımlanmış olmasına karşın bunlardan yalnızca iki yüz yirmi dokuz tanesi incelenmiştir.

Hakata kazılarından çıkarılan Çin koyu renk sırlı kâseler üzerine yapılan çalışmalarda, Morimoto Asako'nun çalışmaları kâselerin kenarları üzerinde yoğunlaşmış ve yine bu çalışmada kahverengi kâselerin 11. yy'ın geç dönemlerine kadar Hakata bölgesinin en önemli örnekleri olduğu sonucuna varılmıştı. Japonya'da bu kâseler Eisai'nin Çin'i 12. yy sonlarına doğru iki kez ziyaret etmesinden çok daha önce biliniyordu.

Hakara'da gemilerin bulunduğu alanda yapılan geniş çaplı kazılardan, tek bir mevkiden otuzbeş bin den fazla Çin seramik kabı bulunmuştur. Morimoto'nun sınıflandırdığı Çin kahverengi sırlı kaplar dokuz kronolojik döneme ayrılır. İlk dört dönem erken 13. yy.'a kadar uzanır ve Jian kâseleri ya da Çin etkili Jian kâselerini içerir. Onun çalışmaları 13.yy ortalarında popüler olan kâselerin abartıldığını ve 14.

yy. ortalarına tarihlenen formların, Seto ve Mino fırınlarında pişirilmiş seramik kap türlerine örnek oluşturduğunu gösterdi. Yüzeysel benzerlikler, tanımlayıcı fonksiyonları sayesinde 12. ve 15. yy. çay kâseleri arasındaki biçim ve stil farkları dikkatli bir çalışma ile açığa çıkabilir. Arkeolojik çalışmalar bu alanda Japonya'daki zevkin gelişimi hakkında önemli ipuçlarını vermiştir.

2.3. JAPON KOPYALARI; JIAN KÂSELERİNİN YERELLEŞTİRİLMESİ

Günümüzdeki Nagoya'ya, ilk Seto fırını ve sonra Mino fırınları, yerli Japon taklidi Jian kâselerini 14. yy. ikinci yarısında üretmeye başladılar ve hatta Jian çay kâseleri Çin'den ithal edilmeye devam edildi. Çömlekçiler, Çin'de yapılan çay kâselerinin ticaretinden daha yüksek kâr elde etmek için kendilerine yeni fırınlar tasarladılar. Kamakura dönemindeki kayıtlarda geçen belgelerde, keşiş Kakunyo'nun efsanelerine göre-büyük kahverengi sırlı kaplar- Japon örneklerinden Çin kaplarını ayırmak hemen hemen mümkün değildi.

İlk bakışta Çin prototipleri Japon taklitlerinden biçim ve renk açılarından oldukça benzerdir. Bazı Çin seramiklerinin taklitlerinin tamamı Japonya'da olsa da bir kısmı ise kopyalanamadı, bu ürünler uzun süren ertelemelerden sonra kopyalanmıştır. Japon ürünleri Seto zevkini yansıtır hatta erken dönemlerle ilişkili olarak çağdaş Çin zevkindeki büyük farklılıkları gösterdi.

Resim 30: Hare's Fur ,Jian Kaseleri taklidi, Edo dönemi, 18-19.yy. Japonya

Seto ve Mino bölgelerindeki Japon fırınları 12. yy.'dan 16. yy'a kadar sırlı seramikler ürettiler. Yurt çapında yayılan sisteme rağmen, ilerleyen 13. yy'dan 15. yy. kadar doğu Japonya'da bu fırınlarda seramik üretiminde kullanıldı. 12. yy'dan 16. yy. başlarına kadar Seto ve Mino fırınlarındaki seramik üretimler beyaz bünyeli, iyi pişirilmiş, demir oksit açısından zengin sırlar uygulanmış, Çin modellerine benzeyen ürünlerdi ve tek odalı olan bu iki fırın tipinde pişirilmişlerdi.

12. yüzyıl kapları Ko Seto veya eski Seto olarak bilinen Seto fırınlarında, diğer alanlara göndermek için büyük ölçekte taklit seramik üretimleri gerçekleştirdiler, bu seramikler; çeşitli kavanozlar, şişeler, havanlar, kâseler, tabaklar ve tüm sırsız ürünlerden oluşuyordu. 13. yy'da seramik üretimi desteklenmeye başladığında yeni modeller ve sırlı ürünlerin tanıtımı daha güçlü yapıldı, bu seramiklerin tamamı seremoniler için yapılan, kavanozlar, dar boyunlu küçük şişeler, tütü kutuları, çay kâseleridir ve bunlar kül ve demir içeren sırların altına mühür, kazıma veya aplik dekorları işlenirdi. 14. yy ikinci yarısından itibaren Seto çömlekçileri mutfak ve kullanım eşyası olarak ürettikleri seramiklerini tanıttılar ve onlar çay kâselerinin üretimini büyük oranda arttırarak, dekoru azaltıp, yığinsal üretime geçtiler. Seto fırınlarının esas üretimleri, erken 16. yy. boyunca Wamono temmoku'ları da içeren çay kaplarıdır ki bunlar 15. yy.'da altın çağını yaşamış kül sırlı ya da demir yönünden zengin sırlıdır. Erken 16. yüzyıl Seto fırınlarında üretilen çay kâseleri ve diğer seramik ürünlerin şekillerinde yeni fırın teknolojileri sayesinde değişiklikler olmuştur. Ogama olarak isimlendirilen yeni fırın tipi iki odalıdır ki biri direk ayrılan iki ateş odasından oluşur diğeri ise basamaklıdır. Bu düzenleme biçimi ile fırınlar erken dönem örneklerine kıyasla yüksek derece ve uygun pişirim koşulları sağlıyordu ve böylelikle kalıcı ve etkileyici güzel sırlı ürünlere ulaşılmıştır.

16. yy. ikinci yarısında görülen geleneksel biçimli kapların yeni yorumları, çay kâselerinin tümü Çin modeller aracılığıyla yayılmıştı fakat bir Momoyama yorumu olan haikatsu Jian kâsesi yalnızca 16. yüzyılın ortalarında üretilmiş olan bir tarzıdır. Yerel Japon çay kapları 1580'lerde görülmeye başlamış, özellikle Shono seramik ürünleri, Mino fırınlarında yapılmıştır. Tüm bu sonuçlar göz önüne

alındığında, Seto ve Mino fırınlarındaki üretim, saf Çin estetiğinden yerel Japon zevk anlayışına kadar değişiklik gösterir. Ayrıca Japonya'daki çay kâselerinin kitlesel üretimi yerel üretimlerinde fiyatlarına da etkilemiştir. Literatürde kayıtlı olan Japon çay kâselerinden sözü edilenlerle uygunluk gösteren bu buluntu kaplar, 16. yy.'ın ortalarına tarihlenmiştir.

3. BÖLÜM

TEMMOKU ÜRETİM TEKNİKLERİ

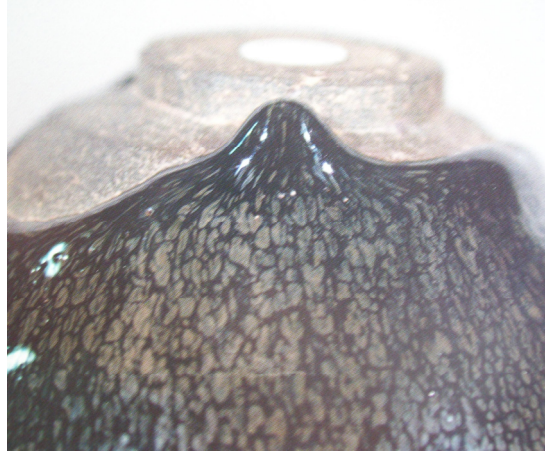
3.1. SONG HANEDANLIĞI DÖNEMİNDE ÜRETİLEN KAHVERENGİ-SİYAH SIRLI SERAMİKLERİN ÜRETİM TEKNİKLERİ

Song Hanedanlığı döneminde üretilen seramiklerin, tasarım etkileşimlerinden ve çok üstün teknolojilerden türeyen, zorlu gözlemler ve deneyimler ile zaman içerisinde kusursuzlaşan, kendine özgü bir estetiği bulunmaktadır. Bu parçalar, üç belirgin bölgeden oluşan, fiziksel ve kimyasal nesnelere: sinterleşmiş gövde, sır ile gövde arasında kalan ara tabaka ve sır. Gövdeler, alüminyum-silis hammaddelerinden oluşan ve özenle seçilen yerel killer eklenerek hazırlanır. Sır da benzer biçimde oluşturulurken içine daha az alüminyum ve daha fazla fluks (eritici madde) eklenir ve bu da, camsı yapıyı oluşturmak için gerekli erime ısını düşürür. Kısa pişirme süresi yüzünden, sır da kabarcıklar, kristal tortular, çözülmemiş bileşikler ve farklı değerlik safhalarında demirin eşit olmayan dağılımı yüzünden ortaya çıkan alacalı renkler gibi çoğu doğal kusura sahiptir. Isı, pişirme süresi, fırın atmosferi ve kimyasal bileşenler gibi değişkenlerin kontrol edilebildiği durumlarda, çömlek işçileri Oil Spot, Hare's Fur, Partridge Feather efekli ve sırlı gövde ara yüzündeki kristallerin yanı sıra, genel renk üzerinde yer alan siyah ve kahverengi renklerin çeşitli tonları gibi belirgin dekoratif figürleri yaratabilmektedir.

Song Hanedanlığı döneminde kuzey Çin'deki seramik üretimi, yerel killerin toplanması ve bunun üzerine kil gövdeye, fırınlamaya dayanıklılık katmak ve çatlamayı önlemek için kuvars eklenmesi ile başlamıştır. Güneyde yapılan ürünlerde, K_2O , Al_2O_3 ve Na_2O gibi oksitleri sağlamak için aynı zamanda feldspat eklenmekteydi. Kil hazırlandıktan sonra, gövde tornaya yerleştirilir ya da 11 yy.'ın sonlarından itibaren çoğu beyaz Ding ürünlerinde olduğu gibi, yumru biçimli kalıpların üzerinde şekillendirilirdi.

Üzerinde çalışılan ürünlerin çoğu, ayak kısmı sırsız yuvarlak kâselerdir. Kil gövde deri sertliğine ulaşana kadar kuruduktan sonra, çömlek işçisi kâseyi ayak

kısmından tutup astar ya da sıra batırır. Bu uygulama metodunun bir sonucu olarak, sır çoğu zaman ayak kısmına ulaşamaz ve böylece kâsenin alt kısmında bir ya da iki santimetre kalınlığında sırlanmamış bir bölge oluşur. Çömlek işçisinin parmak izleri genellikle bu bölümlerde görülebilir (Bkz. Resim 31).

Resim 31: Oil Spot Sırlı kâseden bir detay

Beyaz Ding kapları fırınlama için baş aşağı şekilde saggarlarına ya da koruyucu kutularına yerleştirilir (Bkz. Resim 32).

Resim 32: Jin Dönemi, 12.veya 13.yüzyıl
Stoneware bünyeli, Sagar ve çay kâsesi

Kapların saggarlara yapışmaması için sırların dudaklardan silinmesi gerektiğinden, bu fırınlama metodu kapların gövde renginin dudaklarda görünmesine

neden olmuştur. Çoğu zaman, bu kalan boşlukta oluşan bordürler daha sonradan metal bir bantla kaplanarak açık alanlar gizlenir. Beyaz Ding kapları baş aşağı pişirilmiş olmasına rağmen, koyu sırlı kaplar neredeyse her zaman sağ tarafı yukarıya gelecek şekilde pişirilmiştir; bu yüzden koyu sırlı Ding parçalarındaki metal bantlar yalnızca dekorasyon amaçlı kullanılmıştır. Bu parçalarda genellikle gümüş, pirinç, bronz ve bakır kullanılmıştır; aynı zamanda, bazı kaplara altın bantlar eklenmiştir.

3.1.1. Kuzey Çin Seramikleri

Harvard Üniversitesinde yapılan araştırmalar sonucunda, Kuzey Song (960-1127) ve Jin (1115-1234) Hanedanlık dönemi seramikleri, genellikle yüzde 35'inin alüminyum ve yüzde 60'ının da silisten oluştuğu stoneware bünyelerdir. Seramik gövdesinin geri kalanı ise, Kalsiyum oksit (CaO), Sodyum oksit (Na₂O), Magnezyum oksit (MgO), Potasyum oksit (K₂O), Mangan oksit (MnO), Titan oksit (TiO₂) ve Demir oksit (FeO) gibi daha az miktarda kullanılan oksitlerden oluşmaktadır.

Bu seramiklerin ham maddelerinin mika, kuvars ve demir silisleri ya da oksitleri gibi değişik hammaddeler içeren yerel alüminyum-silis killerden oluştuğu düşünülmektedir. Feldspatın kasıtlı olarak gövde eklendiğine dair bir bulgu yoktur.

'Seramikler 1250⁰C ya da daha yüksek derecelerde ısıtılmış ve killer daha sonra soğuduğunda cama dönüşecek olan, silis yönünden zengin bir sıvıda termal olarak mullite (3Al₂O₃.2SiO₂) dönüştürülmüştür. Kuvars (SiO₂) kısmen eritilmiş ve bir miktar kristobalit oluşumu yaşanmıştır. Alkalilerin varlığı, tepkimeye giren kuvarsın erime ısını düşürerek kuvarsın cama dönüşümüne yardımcı olmaktadır.

Sırda da gövdedeki benzer içerikler bulunmaktadır, ancak FeO, MgO, Na₂O, MnO ve CaO gibi eritken olarak da bilinen bazı oksitlerin yüzdesi sırda daha yüksektir. Bu oksitlerin, başlangıç maddesinin erime noktalarını düşürüp cama dönüştürme etkileri bulunmaktadır. Kıyaslanabilir sıcaklıklarda, gövdenin kil

bileşeni sadece kısmen cama dönüşürken, kuvars ve demir silisleri ya da oksitleri gibi diğer gövde bileşenleri sinterleşir.

Gövde ile sır arasındaki ara tabakada genellikle bir tepkime bölgesi bulunur ve pişirme sonrası soğuma sürecinde, bir tür kalsiyum feldspat olan anortit ($\text{CaO} \cdot \text{Al}_2\text{O}_3 \cdot 2\text{SiO}_2$) kristalleri ve kabarcıkları oluşmaktadır. Bu kabarcıklar ve kristaller, koyu sırlar üzerinde daha açık renkte olup, lüsterli bir görünüm sağlamaktadır.¹⁴

Kuzey Song döneminde Kuzey Çin’de üretilen seramiklerde, en az iki temel tipte fırın kullanılmıştır: Hebei eyaletindeki Ding fırınları ve Shandong, Henan, Hebei, Shanxi ve Shaanxi civarına yayılmış olan Cizhou fırın sistemleri. Geleneksel olarak, Ding fırınları siyah ya da kahverengi parçalar içeren beyaz ürünler üretmekteydi. Cizhou fırınları çarpıcı tasarımlı dekorlu ürünler üzerinde uzmanlaşırken, bazen siyah ve kahverengi sırlar da kullanılmaktaydılar. Bazı parçaların üretildiği fırınların yerleri kolayca tespit edilebilirken (örneğin Ding ve Yaozhou fırınları gibi), diğerlerinin tanımlanması oldukça güçtür; tanımlanamayan ürünler farklı Cizhou tipi fırınların birinde üretilmiş olmalıdır. Bunların üretildikleri yerleri tespit etmek için, bu parçaların bazıları analiz edilmiş ve Ding ve Cizhou ürünlerinin pişirildiği bilinen fırınlardan alınan standart örneklerle karşılaştırılmıştır.

Ding ürünleri Song, Jin ve Yuan Hanedanlık dönemlerinde, Quyang bölgesindeki Hebei eyaletinde Jianzi köyünde üretilen stoneware ürünlerdir. Ding ürünlerinde genellikle fildişi rengi sır ile kaplı sert beyaz bir gövde bulunurken, yaprakkurusu ve siyah renkli sır örnekleri de aynı beyaz Ding ürünleri ile birlikte üretilmiştir. Koyu sırlı Ding ürünleri nadiren dekorlanmıştır.

Cizhou ürünleri bir ya da daha fazla sır altı astarlı ve çarpıcı biçimde oyulmuş, kazınmış ya da boyanmış dekorlu ürünlerden oluşan, yüksek ısılı stoneware olarak tanımlanabilir. Bu gövdelerin yapıları ve renkleri, genellikle beyaz, bej ya da

¹⁴Mowry, a.g.y. s. 61

açık gri olarak farklılık göstermektedir. Sırlar açık renkte olup, en uygun tahmin olarak 1250°C ısıda pişirildikleri düşünülmektedir.

3.1.1.1. Nicel Analiz

‘Bu kimyasal araştırmalarda, koşullar elverdiği sürece, çoğu formun hem gövde hem de sır yapısı incelenmiştir. Gövde örnekleri, bir elmas kesici kullanılarak ayak bölgesinin iç kısmındaki duvardan alınmıştır; form düzgün yerleştirildiğinde dışarıdan görünmeyecek biçimde ufak bir parça çıkarılmıştır (yaklaşık olarak 3x4 mm boyutlarında). Sır örnekleri, çömlek işçisinin uygulama sırasında sır serptiği ayak tabanından ya da iç kısmındaki duvarından alınmıştır.

Örnekler, yapay reçine içerisinde dörtte bir inçlik pirinç bir halkaya yerleştirilerek hazırlanmıştır. Bu muhafazalar daha sonra düz biçimde kesilmiş ve elmas macunu ile parlatılmıştır. Her parlatma işleminden sonra örnekler ultrasonik (yüksek frekanslı) bir temizleyici ile temizlenmiş ve daha sonra karbon kaplı özel bir tutacağa yerleştirilip, elektron ışınlı bir mikroskopla analiz edilmiştir. Dokuz oksit için mineral standartları ölçülendirilmiştir: Na₂O, MgO, Al₂O₃, SiO₂, K₂O, CaO, TiO₂, MnO ve FeO. Her gövde örneği için on ve her sır örneği için beş konum belirlenmiştir.

Sırlar kimyasal olarak homojen olup, kabarcıklar yüzünden oluşan iğne delikleri ve farklı fazlar içeren gövde örneklerine uygulanan çok sayıdaki analizi gerektirmemiştir. Gövdelerden alınan verilerin, on nokta üzerinden ortalaması alınmıştır; bazı toplamlar düşük olduğundan, oksitlerin normalleştirilen değerlerinin karşılaştırma için temel oluşturmaları düşünölmüştür. Ding ürünü hariç, farklı kaplar arasında belirgin farklılıklar olmadığı analizler sonucunda ortaya konmuştur; aslında veriler, Cizhou dönemindeki farklı fırınlarda üretilen kuzey seramiklerin belirgin farklılıklarına değil, benzerliklerine dikkat çekmektedir.

Ding ürünü hakkında bazı genellemelere gidilebilir. Ding ürününde, Cizhou tipi ürüne oranla daha fazla Na₂O, CaO, MgO ve MnO bulunurken, Cizhou tipi ürün Ding ürününe oranla daha fazla demir içermektedir.¹⁵

3.1.1.2. Kuzey Cizhou Tipi Ürünlerin Daha Geniş Analizi

‘Yukarıda açıklanan sırlara ek olarak, bir standart Cizhou seramiğinden, iki Oil Spot kâsedden ve yaprakkurusu renginde boyanmış bir dekora sahip, siyah sırlı bir şişeden alınan sırlar analiz edilmiştir. Tüm bu sırlar, Hebei eyaletinin Cizhou yöresindeki Guantai fırınlarında üretilmiş olan, açık sırlı, beyaz astarlı, standart bir Cizhou kâsesi hariç, yüksek eritken madde içermektedir.

Genel olarak demir oksit, sırlardaki renkler üzerinde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin açık renkli seladon ürünleri % 3 ila 4 oranında demir oksit içerirken, bu oranın %4 ila 6’ya çıkması burada açıklanan koyu sırların üretilmesine yol açmaktadır. Bu sırlarda siyah ve kahverengi desenler ve sırlar üzerinde yer alan kristaller bulunmaktadır. ‘Oil Spot’ adı verilen koyu sır yüzeyinde kristalimsi, yuvarlak desenler yer almaktadır; Daha ayrıntılı incelenmiş olan güney Çin Jian ürünlerine oranla, bu tür kuzey seramikleri hakkındaki bilgiler oldukça yetersizdir.¹⁶

Oil Spot’lardaki yağ noktalarının kaynağı, sırların termal ve kimyasal geçmişlerinde yatmaktadır. Nigel Wood, en iyi siyah ve kahverengi ürünlerin, mermer-alkali sırlarda %6 oranında demir oksit içermesi gerektiğini kanıtlamıştır. %19 alkali ve %3 ila 4 demir oksit içeren, küllü, belli belirsiz bir kristalliği olan, tortulu bir sır oluşturur. Kuzey Çin’in orta bozkırlarından gelen killer ile çalışan Çin çömlek işçileri, Tang Hanedanı döneminde zarif siyah sırlar oluşturan, kararlı bir mermer-alkali oranı yakalamışlardır.

Yüksek ısılarda demir, solüsyon içerisinde kalır ve eritici madde görevi görür ve aynı zamanda sırnın toplam erime sıcaklığının da düşmesine yardımcı olur.

¹⁵ Mowry, a.g.y. s.65

¹⁶ Mowry, a.g.y. s. 66

Soğuma sırasında %6 oranındaki demir oksidin çözünübilirlik sınırına ulaşması ile Oil Spot'lar oluşmaya başlar; eğer demir oksit fazlası oluşursa, sırın yüzeyinde çökelti şeklinde yerini alır. Bu araştırmada yer alan analizler, bu gözlemi desteklemektedir. Altı örnekte bulunan Oil Spot'ların ortalama demir oksit değerleri %6,5 iken, bu kaplardaki toplam sır oranı, çözünürlük sınırında ortalama %5,76 hesaplanmıştır. Oil Spot olmayan diğer siyah ve kahverengi kaplarda bu oran ortalama %4,5 değerindedir.

3.1.2. Güney Song Dönemi

'Kuzey ürünlerine kıyasla, güney ürünlerinin gövdeleri genellikle demir yönünden zengin olup, daha fazla silis ve eritici madde içerirken, aynı zamanda daha az alüminyum barındırmaktadır ve Japon taklitleri kadar sert değildir.'¹⁷

Güney Song seramiklerinin incelenmesinde kullanılan metotlar, kuzey ürünlerinde kullanılan metotlarla aynı olup, ek olarak; alet izlerinin renkleri, kalınlıkları, boyutlarının ve sır kalınlıklarının görsel olarak incelenmesi de katılmıştır. Gövdelerin ve sırların sertlikleri Mohs çizelgesi kullanılarak ölçülmüştür; kaide halkalarından elmas bir kesici ile çıkarılan pudralanmış örnekler, röntgen ışını sapma analizi ile ölçülmüş, kimyasal analizler bir elektron sken mikroskobu ve elektron ışın mikroskobu ile yapılmış ve prob analizi (kimyasal analiz), kaide halkasından elmas bir kesici ile alınmıştır.

Çömlekçi tornasında şekillendirilen Jian tipi kâseler, 3 ila 5 mm. kalınlığında üretilmektedirler. Ayaklar, kâse ters yüz edildiğinde kesilmiştir; bazen pürüzlü çatlaklar ve bazen de fazlalıklı kil parçaları bulunmaktadır. Kâseler sıra batırılmış, daha sonra kurutulmuş ve en sonunda da fırın içine dizilmiş saggarlarda sağ yüzü yukarı gelecek şekilde pişirilmiştir. Sır genellikle ayağın 2 ila 3 mm. uzağında bitmektedir; yerçekimi gücü etkisi ile pişirme sırasında dudak kısmından uzaklaşır. Bordürler rastgele bir biçimde çeşitli varyasyonlardaki metal bantlarla kaplanmıştır.

¹⁷ Wood, a.g.y, s.152

Bu tür ürünleri pişirmek için kullanılan fırınlar genellikle bir höyük biçiminde olsa da, bazen bir tepenin içerisine kazılmış olarak da bulunmaktadır.

‘Kalınlıkları dolayısıyla Jian tipi kâseler şaşırtıcı derecede ağırdırlar. Kil gövde, yerel killerden türetilmiş silikatlar, ezilmiş kuvars ve feldspattan yapılmaktadır; feldspat burada gerekli olan K_2O ve Na_2O ’yu sağlar. Bu tür güney ürünlerinde K_2O oranı çok daha yüksektir. Röntgen ışınli sapma analizleri, kristobalit ve mullit’lerin genellikle pişirme sırasında oluştuğunu ortaya koymaktadır; ortaya çıkan mullit oranı kuzey ürünlerine kıyasla daha az olup, bu da güney ürünlerinin pişirme sıcaklıklarının daha düşük olduğunu göstermektedir.

Japon temmoku ürünlerinde, güney Çin ürünlerine kıyasla, oransal olarak daha fazla mullit bulunmaktadır; dolayısıyla Japon temmoku parçalarının Çin ürünlerine oranla daha yüksek sıcaklıklarda pişirildiği anlaşılmaktadır. Siyah sırlı Kuzey ve Güney Çin ürünleri arasındaki ilgi çekici farklılık, Al_2O_3 ’nun SiO_2 ’ye oranında yatmaktadır. Kuzey ürünlerinde güney ürünlerine kıyasla daha fazla alüminyum bulunmakta ve bu da kil ve diğer başlangıç maddelerinde farklılıklar olduğu sonucunu doğurmaktadır. Aynı zamanda güney ürünlerindeki demir oksit oranının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.’¹⁸

3.1.2.1. Kesme Kâğıt Dekorlu Jizhou Seramikleri

‘Jizhou kâselerinin dekorlarındaki teknik ile tekstil dekorasyonunda uygulanan direnç boyalı teknikler arasındaki bağlantılar, çeşitli öneriler şeklinde literatürdeki yerini almıştır. Song hanedanı tekstil motifleri içerisinde ejderha ve anka kuşlarının yanı sıra (ki bunlar aynı zamanda dekorlu Jizhou kâselerin de görülmektedir) kelekler, mandarin (eski Çin’de askeri veya mülki yüksek memur) ördekleri, çiçekli rozetler, erik çiçekleri, bambu ve talik panelleri de bulunmaktadır. Bu tür dekorlar aynı zamanda Jizhou kaplarının içlerinde de istisnasız yer almaktadır.’¹⁹

¹⁸ Mowry, a.g.y. s. 68

¹⁹ Mowry, a.g.y. s. 69

Çoğu otorite, bu tür dekoratif desenlerin üretilmesinde olası teknik olarak kesme kâğıtların direnç kullanıldığını onaylamaktadır. Araştırmacılardan biri olan Medley kâğıt silüetlerinin sır yüzeyine yapıştırıldığını ileri sürmektedir; parçalar arıtmalı atmosferde pişirilirken karbon yanarak uçmak yerine olduğu yerde kalmış ve görünür kesme kâğıt desenlerinin oluşmasına neden olmuştur. Literatürde bu fikir üzerine çeşitli görüşler bulunmaktadır; bazıları ince bir sır tabakası üzerine konulduğunu ve kabın daha sonra ikinci bir sır ile kaplandığını savunurlar. Böylece kesme kâğıtların pişirmeden önce çıkarıldığında, ilk sır katmanı da açıkta bırakılmış olur. Seramik tekniğinin tekstil tekniklerinden türetilip türetilmediği bilinmese de, kesme kâğıtların uzun yıllar boyu Çin tekstilini zenginleştirdiği yadsınamaz bir gerçektir. Bu yüzden Jizhou kâseleri de Song tekstil ürünleri ile benzer motifleri içermekte ve belli başlı bazı dekor tekniklerini barındırmaktadır.

Temel olarak, kesme kâğıtların etkisi denen bu dekor tekniğini elde etmenin diğer yolları da bulunmaktadır: bu etki, kabın önce ince bir sırla kaplanması ve daha sonra desenin sır üzerinden oyulması ve son olarak da oyulan bölgeye koyu sır sürülmesi ile oluşturulabilir. Alternatif olarak, koyu sır üzerine ince bir katman açık sır sürülmesi ve daha sonra pişirme öncesinde bu açık astarın soyulması ile alttaki koyu sıra dekoratif bir görüntü kazandırılması yoluyla da bu etki yaratılabilir. Bir başka görüşe göre bu etki, kapların önce koyu kahverengi sır ile kaplanması ve daha sonra kesme kâğıtların yüzeye tutturulması ile de oluşturulabilir; daha sonra kapların içerisine bambu külleri serpiştirilir. Pişirmeden önce bu kesme kâğıtlar çıkarılarak, alttaki koyu sır ortaya çıkarılır; bambu külü bulunan bu sırlı bölgeler alacalı bir renk alırken, kesme kâğıtların altında kalan bölgeler koyu kahverengi rengini korumaktadır.

Dekorlanmış alanları tanımlamak için çeşitli analitik metotlar kullanılmıştır. Kâselerin tamamı çoğu yerinden kırılmış ve daha sonra onarılmış olduğundan, durumlarını belirlemek için görsel inceleme, binoküler mikroskop, ultraviyole radyasyon ve IR-vidicon (mikro analiz yapabilen cihaz) uygulanmıştır. Öngörülen dekor tekniklerinin çoğunu eleyebilmek için sadece görsel inceleme yeterli olmuştur. Büyütme yönteminin, açık renkli arka plan renginin koyu renge karıştığını ortaya

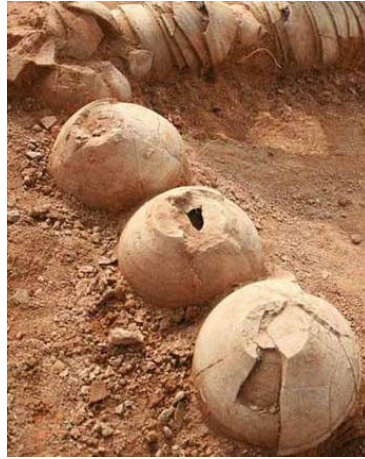
koyması, kapların ilk önce tamamen koyu kahverengi sır ile kaplandığını göstermektedir. Buna ek olarak, tarama ışıkları koyu, dekorlu bölgelerin kısmen bastırılmış olduğunu ve çevresindeki bej sırlı alanlardan daha aşağıda yer aldığını göstermektedir; bastırılmış alanlar aynı zamanda el ile de hissedilebilmektedir.

Örneklerin ince kesitleri, elektron ışınli mikroskop analizi ve röntgen ışını foto elektron spektroskopu için hazırlanmıştır. Çevredeki arka plandan dekore edilmiş alanlara doğru, sır yüzeyinde elektron ışınli mikroskop kullanılarak analizler gerçekleştirilmiştir.

3.2. TEMMOKU ÜRETİMİNDE KULLANILAN FIRINLAR

Araştırmalar sonucunda kaynaklardan elde edilen bilgilere göre, Çin’de Jian, Jizhou ve Cizhou’da üretilen Temmoku’lar, ejdarha biçimdeki Dragon fırınlarında pişirilmişlerdir. Bu ismi almasının nedeni; fırın görünümünün Çin’de simgesel olarak kullanılan ejderhaya benzemesidir.

Ejderha fırınları, uzanmış ejderha gibi uzun ve dolambaçlı biçimde yamaca inşa edilir. Bu fırınlar 40-60 m uzunluğunda, yaklaşık 3 m genişliğinde, 10–13 derece açıyla yamaca yükselir. Her bir metrede bir ayrı bölümlerden oluşan bu fırınlarda, yakıt olarak odun ve saman kullanılır. Fırının arka tarafının iki kısmında da ateşi körüklemek için 50 adet açıklık bulunur. Bisküi yapılacak işlerin korunması ve fırınlanmış işlerin çıkarılması için, fırının iki tarafında 4 ila 5 m arayla kapılar bulunmaktadır. Ürünler 1300-1330⁰C arasında 40–42 saat fırınlandıktan sonra, dışarıya çıkarılmadan 15–24 saat bekletilir. Dizayn tek bir pişirmede büyük miktarlarda porselen pişirmeyi mümkün kılar ve aslında böyle fırınlar Güney Song Hanedanlığı (MS. 1127–1279) sırasında Zhejiang’da bir kerede on binlerce yeşil ürün pişirilirdi. 2008 yılında yapılan kazılarda, Kuzey Çin’in Anhui eyaletinin She kasabasında 3700 metrekarelik alana yayılmış ejderha fırın kalıntısı bulunmuştur. (Bkz. Resim 33)

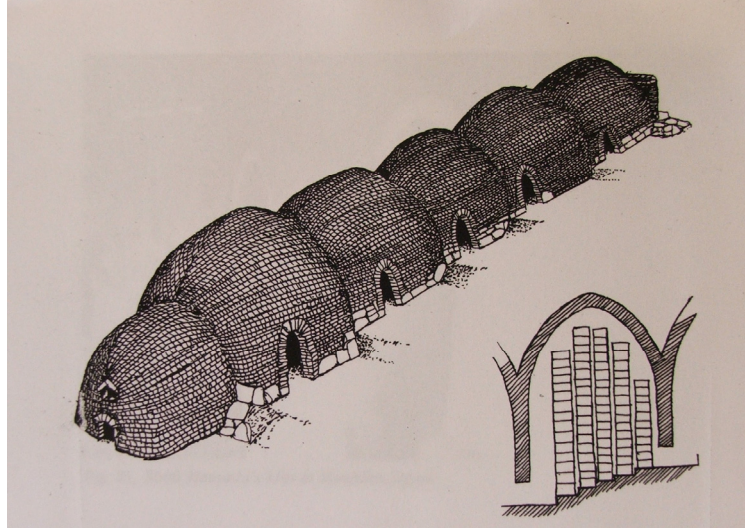
Resim 33: Ejderha fırın kalıntısı, Kuzey Çin, She kasabası

Kazılardan çıkarılan örneklerden anlaşıldığı üzere bu ürünlerin fırınlaması yüksek dereceli kilden üretilmiş saggarlarda yapılmıştır (Bkz. Resim 34).

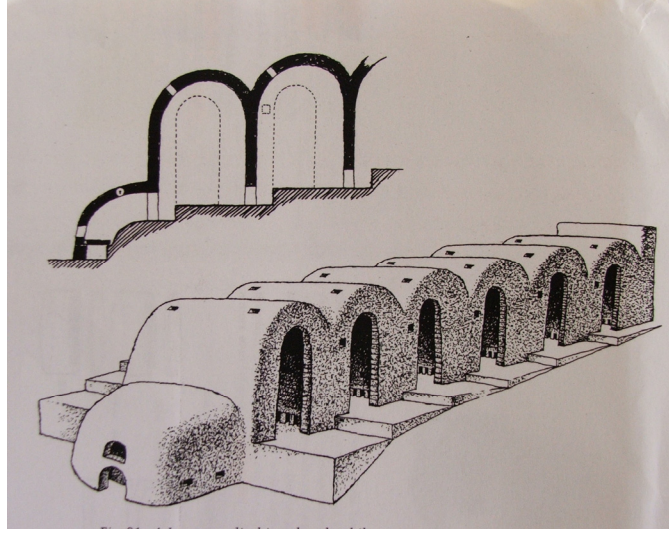

Resim 34: Kazıdan çıkarılan saggar kutusu kalıntılı bir Hare's Fur örneği

Temmoku'ların Çin'den Japonya'ya ihracatı ile birlikte saggarlar ve fırın tasarımları ile ilgili bilgiler, Jian bölgesinde çiraklık yapan Toshiro tarafından 1265 yılında Japonya'nın Seto bölgesine getirilmiştir. Seto ve Mino'daki üretimde kullanılan fırınlar zaman içerisinde ihtiyaca göre değiştirilmiş farklı biçimler almıştır. Tamba, Tube, Kyoto burada en yaygın biçimde kullanılan fırın tipi bölmeli fırınlardır.

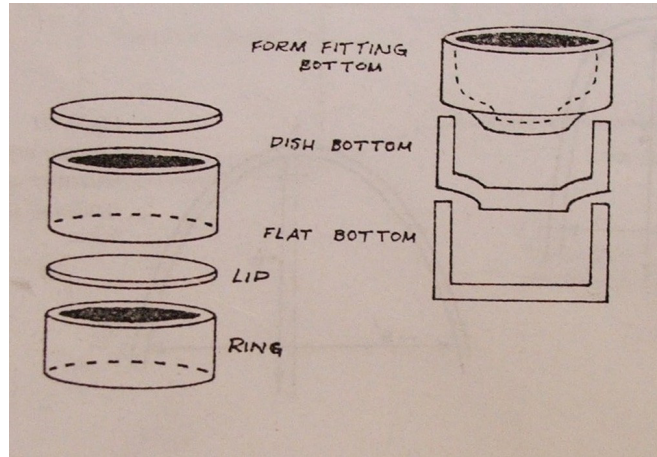

Resim 35: Bölmeli fırının ilk örneklerinden , Tewah kasabası Fujian, Çin.

Resim 36: Seto bölgesinde kullanılan merdiven bölmeli fırın örneği.

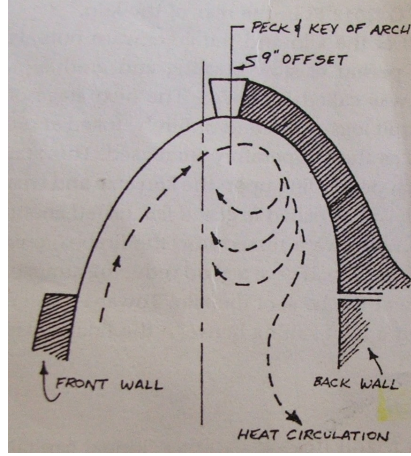
Saggarların geliştirilmesi de bölme fırınların gelişmesinde rol oynamıştır. En önemli bölmeli fırınlardan biri Kyoto tipidir. Japon'yanın başkenti ve kültür merkezi olan Kyoto'da dağların eteklerindeki güneydoğu bölgesinde, devasa tapınakların arasındaki dar, sapa sokakların içerisine gömülü olan ve her gece binlerce çömlek işçisinin eserleriyle dolan, büyük Kyoto Bölme Fırınları'nın yüzlercesi yatmaktadır.

Resim 37: Saggarların çizimi

Kyoto bölmeli fırını, diğer bölmeli fırınlara oranla daha dardır. Yıllar içerisinde, fırın inşa eden ustalar, daha uzun ve daha dar yapıları fırınlarda ısı dağıtımının daha kolay olduğunu ve indirgeme işlemi sırasında daha fazla kontrol

sağladığını öğrenmişlerdir. Bu bölmelerde, arka tarafa doğru merkezden dar açı ile uzaklaşan, çift yarıçaplı bir kavis bulunmaktadır.

Resim 38: Bölme içerisindeki hava spekülasyonu

‘Şekildeki okun gösterdiği gibi, bu durum dalgalanma yüzünden hava akımında hafif bir yoğunluğa yol açmaktadır ve fırın uygun biçimde pişirildiğinde indirgeme atmosferi oluşturur. Bir indirgeme bölmelerini yakarken, odun kömürlerini ateş ocağında yüksek tutmak için sık aralıklarla çalışan bir üfleme sistemi sürekli olarak çalışır durumda olmalıdır.

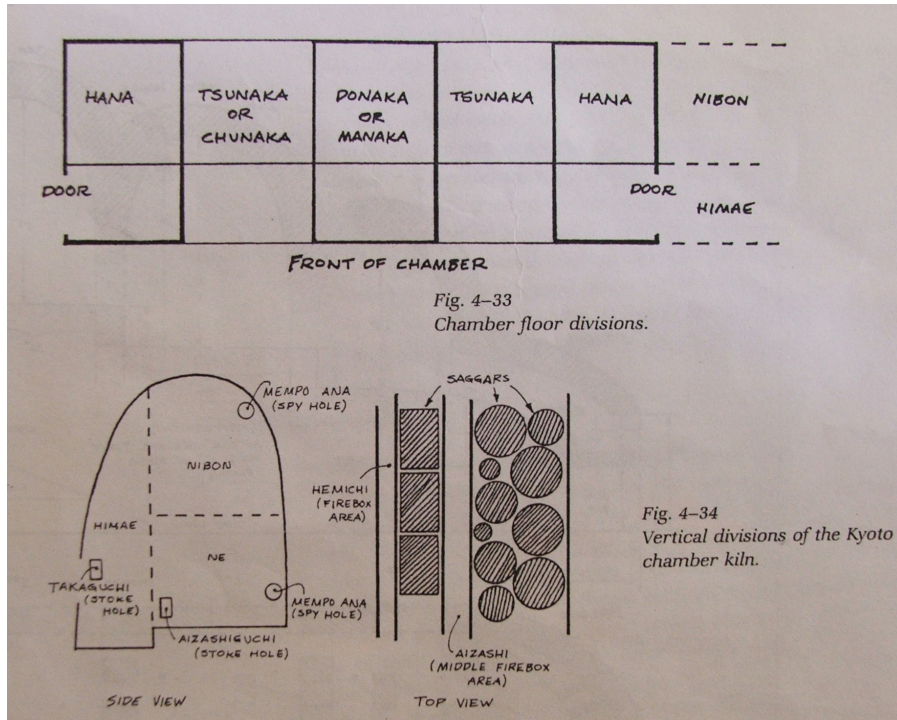
Ortadaki ateş ve oksidasyon bölmelerinde temel kavisler daha azdır ve oksidasyon koşullarını kolaylaştıran ve yoğunlaşmayı boşaltan tek bir yarıçaplı kavise daha yakındır. Tobe fırını (Shikoku Adası’ndaki) ile Onda ve Koishibara fırınları (Kyushu’daki) gibi bazı fırınlarda, bölmenin genişliği neredeyse yüksekliğine eşittir. Bu durum indirgemeyi daha da zorlaştıran bir oksidasyon atmosferi oluşturmaktadır. Oksidasyon ateşlemesinde, yeni bir üfleme başlamadan önce son üflemenin tamamen yanması ve kısmen daha temiz atmosfer yaratılması sağlanmalıdır.

Kyoto bölmelerinin zemin bölümleri, farklı bölgeler ya da kesitlere ayrılmıştır ve bunlara Hana, Tsunaka ve Donaka denmektedir. Bu bölme işlemi odunların ilgili yerlerdeki hareket süresi ile doğru orantılıdır: Hana’da kısa bir hareket, Tsunaka’da orta bir hareket ve Donaka’da uzun bir hareket. Bölme eş

zamanlı olarak her iki taraftan ısıtılır. Böylece baş fırıncı Tsunaka diye seslendiğinde, herkes odunları nereye atacağını bilmekteydi.

Bölmenin kesiti incelendiğinde, aynı zamanda dikey olarak da üç farklı bölgeye ayrıldığı görülmektedir. Ön bölümünde 9 inçlik bir oluk olan ve alt kısmında boş saggarların yastık görevi gördüğü, ateş ocağını içeren, Himae isimli ön bölüm. Himae, Takaguchi ismi verilen ısıtma deliğinden ısıtılır. Nibon, ana yığma bölgesinin üst kısmını oluşturur ve yine aynı Takaguchi ısıtma deliği ile ısıtılır. Ne isimli bölüm, alt kısmı oluşturur ve Aizashiguchi ısıtma deliğinden uygun sıcaklıklara getirilir (Bkz. Resim 39).

Yedi bölmeli bir fırını ısıtmak yaklaşık olarak 56 saat sürmektedir. Her bölme 14 feet x 6.5 feet x 4.5 feet boyutlarındadır. Ateş ocağı 15 saat boyunca 1000 dereceye getirilene kadar ısıtılır. Daha sonra ateş işçileri, ilk saat ısıtması için bir çeyreklik bir odun demetini ilk bölmede kullanarak her iki yandan ısıtmaya başlarlar. İkinci saatte bu ısıtma odun demetinin yarısı kullanılarak yükseltilir ve üçüncü saatte bu yakıt, demetin üçte dördüne çıkartılır.

Resim 39

Dördüncü saatte indirgeme atmosferini sağlamak için her 3–4 dakikada bir, bir demet odun atılmaktadır. Yedinci saat içerisinde her ısıtma için iki demet oduna kadar yakıt kullanılmaktaydı. 1. 2. ve 3. bölmelerin her bir kısmı için yaklaşık olarak 75 demet odun ve indirgeme ateşi için 7 saatlik ısıtma gerekiyordu. 4., 5., 6. ve 7. bölmelerin her bir kısmı için yaklaşık olarak 60 demet odun ve oksidasyon ateşi için 5 saatlik ısıtma gerekiyordu. Bir bölmeli fırının ısıtılması için sürekli denetim gereklidir ve belki de en önemlisi sürekli bir ritim korunmalıdır. Oksidasyon ısıtması durumunda, kömürlerin her yanışı sürekli olarak devam etmelidir; aksi durumda sıcaklık yükselmeyecektir. Her ısıtma için gerekli odun miktarı, deneyim ile öğrenilmekteydi. Çok fazla odun atıldığında fırın boğulur ve çok az odun kullanıldığında fırının sıcaklığı yükselmeyecektir.²⁰

Kullanılabilir yakıtın olmaması ve yüksek ısıtma ücretleri yüzünden, 60'lı yılların başları bölmeli fırınlar için düşüşe geçişin başlangıcı niteliğindedir. Dumanlı hava kanunları yüzünden, günümüzde Kyomizu, Gojo ve Sennuji bölgelerinin güneydoğu kısımları elektrikli ya da gazlı fırınlara geçmiş ve bu da 600 yıllık merdiven bölmeli fırın saltanatının sonunu hazırlamıştır.

²⁰ Frederic L. Olsen, The Kiln Book, Materials, specifications & construction , Chilton Book Company, Radnor, Pennsylvania, 1973-1983, s. 79-81-82

4. BÖLÜM

4.1. GÜNÜMÜZDE TEMMOKU SIRINI KULLANAN ÖNEMLİ SANATÇILAR

Temmoku ve çeşitleri, sahip oldukları muazzam güzellikleri sayesinde üretim yerleri olan önce Çin’de, daha sonrasında Japonya’da büyük rağbet görmüştür. Zaman içerisinde gelişen ve daha çok çeşitlenen bu sırlar günümüzde de dünya çapında çoğu sanatçı tarafından eserlerinde kullanılmaktadır. Bu sanatçılardan en çok bilinenleri; Hideaki Miyamura, Kamada Koji ve John Britt’tir.

4.1.1. Hideaki Miyamura

‘1955 yılında Japonya’da doğan sanatçı, Amerika’da Batı Michigan üniversitesinde sanat tarihi eğitimi almış ve sanatla ilgilenmeye başlamıştır. Okuldan sonra Japonya’ya dönerek seramik yapmaya karar vermiştir. Beş yılı aşkın bir sürede seramik ustası Yamanashi’li Shurei Miura ile çalışmıştır. Bu dönem boyunca on bini aşkın orijinal sır reçeteleri denemiştir. Denemelerinin arasında iki binden fazla Hare’s Fur reçeteleri de bulunmaktadır.²¹ Hare’s Fur sırları üzerinde çalışan Miyamura, sırn görünümünden dolayı ‘Peacock’ ‘tavuskuşu’ adını verdiği yeni bir sır çeşidi geliştirmiştir. Sanatçının Hare’s Fur sırları, gökkuşağı renginde lüsterimsi bir görünüme sahiptir, Hare’s Fur dışında kristal sırlar, altın, gümüş gibi metalik renginde sırlarla da çalışmıştır.

Sanatçı birçok kişisel sergi açmış ve karma sergilere katılmıştır. 2006 yılında ‘Pursuing Eye Of Heaven’ ‘Cennetin Gözünü Kovalama’ adlı sergisini Pucker Galerisinde Boston’da açmıştır. Serginin tamamını Hare’s Fur, kristal ve metalik sırlı formlar oluşturmaktadır.

²¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Hideaki_Miyamura

Hideaki Miyamura'nun, eserleri Amerika'da birçok müze ve sanat galerilerinde sergilenmektedir.

Resim 40: Mavi Hare's Fur sırlı Tabak

Resim 41: Mavi Hare's Fur sırlı Vazo

Resim 42: Mavi Hare's Fur sırlı Vazo

Resim 43: Peacock sırlı Vazo

4.1.2. Komada Koji

'1948 yılında Kyoto'da doğan sanatçı, seramik eğitimine 1968 yılında seramik ustası Tadashi Shimizu ile başlamış, 1969 yılında Kyoto Belediye Seramik Enstitüsünden mezun olmuş, 1971 yılında Temmoku sırları üzerine çalışmaya başlamıştır.²² Birçok derneğe üye olan sanatçı, sanat yaşamını Temmoku'ya olan hayranlığından dolayı onunla çalışmaya adanmıştır. Dünya çapında birçok kişisel sergi açmış ve karma sergilere katılmış olan sanatçı, Temmoku'nun bütün çeşitleriyle çalışmış ve kendi Temmoku sırlarını geliştirmiştir. Bu sırları çoğu zaman kendine göre farklı isimlendirmiştir.

2005 yılında, sanatçının Ginsho Temmoku sırlı kâsesi, Newyork Metropolitan Sanat Müzesi'nde Asya Sanat Koleksiyonuna alınmış, 2006 yılında ise sanatçı tarafından iki adet Yohen ve Yuteki Temmoku sırlı kâse aynı müzeye bağışlanmıştır (Bkz. Resim 44).

Resim 44: Yohen ve Yuteki Temmoku

Resim 45: Ginsho Temmoku

²² www.2000cranes.com/Koji-Komada.htm

Resim 46: Yohen Yuteki Temmoku

Resim 47: Shikou Temmoku

4.1.3. John Britt

John Britt, '1958 yılında Washington'da doğmuş fakat hayatının büyük bir kısmını Dayton Ohio'da geçirmiştir. On sekiz yıldır seramikle uğraşan sanatçı, ayrıca felsefe danışmanlığı da yapmaktadır. Sanatçılığının yanı sıra, birçok kolejde eğitimcilik yapan Britt, Dayton Üniversitesinde de, basit biçimlendirme yöntemleri, torna, hammadde yapısı ve sır kimyası, sırlama teknikleri ve fırın yapma gibi birçok alanda her düzeyde öğrenciye eğitim vermektedir.'²³

Sanatçının, Ceramics Monthly dergisinde yayınlanmış altı tane makalesi ayrıca 'The Complete Guide to High-Fire Glaze, Glazing & Firing at Cone 10' adında basılmış kitabı bulunmaktadır.

John Britt'in, sırlar üzerine yaptığı araştırmalar arasında geleneksel Çin sırlarından Temmoku'nun bir çeşidi olan Oil spot'lar yer almaktadır. Elektrikli fırınlarda ürettiği oksidasyonlu reçetelerin dışında redüksiyonlu ortamlarda denediği Oil Spot'lar da vardır. Ceramics Monthly dergisinde yayınlanan makalelerinden bir kaç, Oil Spotlar'ın fırın atmosferinde gelişimleri, kullanılan hammaddeler ve fırın içi rejimi anlatan, reçetelerin örneklerle açıklandığı iyi bir kaynağı oluşturmaktadır.

²³ www.Johnbrittpottery.com/

Resim 48: Oil Spot sırlı Kahve fincanı

Resim 49: Oil Spot sırlı kâse

Resim 50: Oil Spot sırlı Kahve fincanı

Resim 51: Oil Spot sırlı Kahve fincanından detay

Resim 52: Oil Spot sırlı kâsedan detay

Resim 53: Oil Spot sırlı kase

4.2. TEMMOKU SIRLARI YAPIMINDA KULLANILAN OKSİTLER VE HAMMADDELER

4.2.1. Demir Oksit Fe₂O₃

‘Demir oksit, kırmızı, turuncu, sarı, yeşil, mavi ve mor içerisinde değişen geniş bir renk yelpazesinin temelini oluşturur. Yeşil ve mavi renkler indirgen atmosferde, diğer renkler ise yükseltgen atmosferde elde edilirler.

Demir oksit normalde kırmızıdır ve bu oksit bir sır içinde çözünmeden tutulursa sıranın rengi kırmızı olarak kalır. Ama oksit, sıradan bir kurşunlu sır içerisinde çözünürse basit ya da karmaşık bir demir – kurşun – silikat oluşturacaktır. Bu silikatın sır içerisindeki çözeltisi, 1000⁰C’nin altındaki sıcaklıklardan fazlaca etkilenmeyen, transparan sarı yada sarımsı kahverengi bir renge sahiptir.

Normal bir kurşunlu sır, alışılmış sıcaklıklarda, demir oksidin %5 ile %7’sini eriyik içinde koruyabilir; ama daha yüksek sıcaklıklarda daha fazla miktarda demir oksit çözünür ve bu fazla miktar, fırının soğuması sırasında sır yüzeyinde istenmeyen bir tabaka oluşturur. Eğer soğuma çok hızlı olursa, oluşan sır çok doygun bir hal alacağından koyu kahverengi ya da siyah bir renk oluşur. Bu sırlar hemen hemen örtücüdürler. Soğuma en yüksek sıcaklıktan başlayarak yeterince yavaş yapılırsa, hematit kristalleri oluşabilir. Kristallerin davranışı bir dereceye kadar sır bileşimi tarafından belirlenir. Sır demir oksit ile doyurulduğunda avantürün etkiler görülebilir. Eğer kristallerin oluşumu düzenli bir şekilde gerçekleşmezse, sır koyu kahverengi, bulanık ve örtücü olabilir ya da sır yüzeyinde kötü görünüşlü bir tabaka oluşabilir.

Sır içinde killerin kullanıldığı durumlarda genellikle beyaz ya da kahverengi killer tercih edilir. Ancak bazı durumlarda koyu renkli killerin kullanılması daha iyi sonuçlar verebilir. Bu, özellikle yükseltgen pişirim için hazırlanmış sırda geçerlidir. Yükseltgen pişirimde, başarılı toprak tonlarını veren sırlar sıcak görünümlemlerini renklendirici demir oksitlerden ziyade yüksek safsızlık içeren killerden alırlar.

Demir oksidin sır içindeki davranışları şu şekilde özetlenebilir:

- Yükseltgeme kırmızı demir oksidi oluşturur.
- İndirgeme siyah demir oksidi oluşturur.
- Nötr atmosfer kahverengi demir oksidi oluşturur.
- Demir oksidin sır içindeki rolü türüne göre değişir.
- Demir oksidin miktarı sıran rengini etkiler.
- Doyurulmuş sırlar özel efektler oluşturur.
- Doyma noktasını aşan demir oksit miktarları pürüzlü, mat bir görünüm oluşturur.
- Sır bazına göre aynı demir oksit farklı renkler verir.
- Diğer değiştirici etkenler rengi farklılaştırır.
- Diğer renk veren oksitler ile birlikte kullanılabilir.²⁴

4.2.2. Kobalt Oksit CoO

‘Seramik sırlarında normal koşullara açık maviden laciverte kadar tüm renk tonlarını oluşturur. Ancak kobalt oksit diğer renk veren oksitlerin hepsinden daha sert olduğundan, çok iyi öğütülmezse sırda çözünmesi güçleşir. CoO yerine CoCO₃ Kullanılması ile sırda çözünme daha kolay olur.

Kobaltın arsenat ve fosfat bileşikleriyle sırlarda MgO in de varlığı ile mavi-mordan koyu mora dek değişebilen renk tonları elde edilir.

Titan ile belli ölçülerde matlaştırılmış sırlar, kobalt ile renklendirildiklerinde gri-maviden yeşile kadar değişik renkler ortaya çıkar.

Kadmiyum sarısı sırlara % 0.5 kadar CoO oksit katkısı, rengin sarıdan parlak yeşile dönüşmesini sağlar.

Normal saydam bir sıran siyaha boyanmasında, başta kobalt oksit olmak üzere demir, krom ve mangan oksitlerin belirli oranlarda birlikte kullanılmalarından yararlanır.

CoO kristal sırlarda iyi bir kristal oluşturucu olarak da kullanılır.

²⁴ Candan Saygıner Güngör, Demir İçeren Sırlarla İlgili Araştırmalar ve Örneklemeler, Sanatta Yeterlilik Tezi, D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 2002, s.6-7

Kobaltın oksitlerinin çeşitli değerliliklerinin sır içinde uğradığı değer değişikliklerinin neden olduğu oksijen çıkışı, sır yüzeyinde iğne deliklerine yol açar.²⁵

4.2.3. Ball Clay

‘Yüksek plastikliğe sahip tortul killere aittir. Plastikliği arttırmak için bünyeye, alümin ve silis kaynağı olarak da sırlara katılır. Aynı zamanda sulandırılmış sır için elverişli bir süspansiyon maddesidir.

Oldukça beyaz pişen, plastikliği yüksek ‘siyah ball clay’ ile bej renkli pişen, kuru direnci yüksek ‘mavi ball clay’ türleri vardır.

4.2.4. Baryum Karbonat BaCO₃

Eriyen tuzlar nedeniyle meydana gelebilecek matlaşmayı önlemek için % ½ oranında bünyeye, mat ve yarı mat sırların yapımında, ergitici olarak da yüksek ısı sırlarında kullanılır. Toprak alkali bileşiklerinden olup, baryum sülfata tercih edilir.

4.2.5. Bentonit

Su içinde süspansiyonu sağlamak için % 3 oranında sırlara, plastikliği arttırmak için % 6 ya kadar bünyelere katılan volkanik bir kil türüdür.

4.2.6. China Clay

Genellikle yüksek ısılarla pişirilen, beyaz renkli kaolen türünden killere aittir. Beyazlık sağlamak amacıyla bünyelere; alümin ve silikat kaynağı olarak da sırlara

²⁵ Ateş Arcasoy, Seramik Teknolojisi, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları no 2, 1983i s. 191

katılır. Aynı zamanda sırlarda süspansiyonu sağlamada ve bünyeler ile sırların pişme derecelerinde de yükseltici rol oynar.

4.2.7. Çinko Oksit ZnO

Az miktarda kullanıldığında ikinci dereceden ergitici olan ZnO, sırlara çinko sağlayan bir kaynaktır. % 10 dan çok katıldığında, kolay çizilen, buzlu mat bir yüzey oluşturduğu gibi, saydam sırlarda da örtücülük sağlar. 1100°C kadar 0.05-0.2 molekül arasındaki katkıları, sırlara parlaklık verir. 0.3 molekülden fazla yapılan katkıları ise matlaştırıcı bir etki gösterir. Sırlarda oynadığı rol CaO 'de olduğu gibi ise de; CaO'dan daha güçlü bir ergitici olup, sırnın esnekliğini artırır ve düşük genleşme katsayısı nedeniyle çatlamaları önler.

Yüksek oranda çinkolu bir sır, aynı zamanda, PbO ve Na₂O gibi ergiticiler de içeriyorsa, sır saydam hale dönebilir. Çinko matı bir sırnı kristal sıra dönüştürmek içinse, sırda bulunan Al₂O₃ miktarı azaltılır ya da tümüyle kaldırılır.

4.2.8. Dolomit CaCO₃.MgCO₃

Sırlara, kalsiyum ve magnezyumun birlikte girmesini sağlayan doğal bir mineraldir. Bu nedenle, özellikle pekişmiş çini sırlarında ikinci dereceden bir ergitici olarak kullanılır.

4.2.9. Feldspat

Seramik bünyelerde birinci dereceden temel eritici, sırlarda da ergitici maddeler arasında kullanılır. Genellikle gre ve porselen sırlarına ana sır maddesi ve en önemli eritken olarak girer.

Mineralojik yönden üç türlü feldspat vardır:

A- Potasyum Feldspat (Ortoklas).....K₂O.Al₂O₃.6SiO₂

- B- Sodyum Feldspat (Albit)..... $\text{Na}_2\text{O} \cdot \text{Al}_2\text{O}_3 \cdot 6\text{SiO}_2$
C- Anortit..... $\text{CaO} \cdot \text{Al}_2\text{O}_3 \cdot 2\text{SiO}_2$

Çini mamullere sağlamlık veren feldispat, Alman porseleninin % 30 oranındaki bünye maddesi olarak ısı geçirgenliği sağlar.

Albit ise, daha alçak derecelerde ergime yeteneğine sahip olduğu halde, sır çatlamlarında direnci azdır.

4.2.10. Kaolen $\text{Al}_2\text{O}_3 \cdot 2\text{SiO}_2 \cdot 2\text{H}_2\text{O}$

Saf halde beyaz pişen, öğütülmesi kolay refrakter killerdendir. Sırların uygulanmasında moleküler formülü Al_2O_3 ile bir miktar da SiO_2 girmesini sağlar. % 5-10 oranları arasında fritli sırlara yapılan kaolen katkısı, sır barbotininde süspansiyonu sağladığı gibi; sırların dökülmeden parça yüzeyine yapışmasına da yardımcı olur. Ayrıca sıratlı renklerinin hazırlanmasında da boyayıcı maddelere % 10 civarında kaolen katılır.

4.2.11. Kemik Külü $\text{Ca}_3(\text{PO}_4)_2$

Sırlara kalsiyum sağlamak amacı ile kullanılır. Yalnız, oldukça pahalı bulunduğu için pek tercih edilmez. Çin kemik porselenin yapıldığı bünyelere, ince porselenin en belirgin niteliği olan yarısaydamlık vermesi nedeniyle katılan önemli bir katkı maddesidir.

4.2.12. Kuvars SiO_2

Granit, kum, kum taşı gibi kayaların yapısında genellikle renksiz halde bulunan kristalize silistir. Sırlara ve bünyeye katılan Si_2O kaynağı olarak alınır.

4.2.13. Mermer CaCO₃

Sırlarda bir kalsiyum kaynağı olarak kullanılan toprak alkalilerden olup, pekişmiş çini ve porselen sırlarının temel eriticisidir. Redüksiyon pişirimlerinde ‘celadon’ yeşillerinin gelişmesine yardım eder. Alçak dereceli sırlarda çok miktarda kullanıldığında mat, ölgün ve pürüzlü bir yüzey oluşmasına yol açar.

4.2.14. Titan Oksit TiO₂

İkinci dereceli bir örtücü olan TiO₂, ZnO ve CaO ile aynı ortamda daha güçlü bir etki gösterir. Sırlarda kılcal çatlamalara ve asitlere dayanıklılık sağlar. Yüksek miktarda çinkolu sırlara rutil halinde yapılan % 8 civarındaki katkıları açık ve koyu renkli sırlar oluştururken, saf haldeki titan oksit ile mat beyaz ve mat sarı sırlar elde edilir.²⁶

4.2.15. Nefelin Siyenit K₂O.3Na₂O.9SiO₂.4Al₂O₃

‘Bazı bünyelerde feldspat yerine (bilhassa Amerika ve Kanada’ da) nefelin siyenit minerali kullanılmaktadır. Nefelin siyenit magmatik bir kayalık olup granit benzer, başlıca elementleri nefelin, mikroklin (potaslı feldspat) ve albit (soda feldspatı) olmaktadır.

Formülü: K₂O 3Na₂O 9SiO₂ 4Al₂O₃

Nefelin siyenitin ana kaynağı, Kanada’da Ontorio şehridir. Ayrıca İngiltere’de, Hindistan’da ve Rusya’da bulunmaktadır. Nefelin siyenit, düşük sıcaklıklarda oluşacak bünyeler için feldspatın kısmen veya tamamen yerine kullanılır. Sinterleşme seğeri konu 02’de başlar. Ham nefelin siyenit ham feldspat gibidir. Ancak büyük ergime özelliği pişirme sıcaklığını düşür, böylece yakıttan ve zamandan kazanılır. Sıhhi tesisat bünyelerinde, fayans ve yer karolarında, elektro

²⁶ Tülin Ayta, Toprak Sanatlarında Dekoratif Uygulama Yöntemleri, 1976, s: 46-49, 51,54,55

porselende, yarı-vitra seramiklerde ve vitra bünyelerde kullanılır. Vitra bünyeler, seger 4-5’de kil-nefelin siyenit karışımlardan üretilir.²⁷

²⁷ Güner Sümer, Endüstriyel Seramikler, Cilt 1, 1988, s. 108–109

4.3. UYGULAMALAR

Araştırmalar sonucunda Temmoku sırlarının i bükey ve dış bükey formlarda geliştiği gözlenmiştir. Bunun sonucunda, konik geniş ağızlı ve yuvarlak dar ağızlı olmak üzere iki farklı kse biçimi seçilerek alçı tornasında modelleri çekilip, alçı kalıpları alınarak döküm yolu ile şekillendirilmiştir.

Uygulanan sırların gelişimi yüksek derecelerde olduğu için bu ısıya dayanıklı olması açısından bünye olarak porselen çamuru kullanılmıştır. Eczacıbaşı ESC 3 (1200⁰C) ve ESC 7 (1300⁰C) olarak kodlamış porselen döküm çamuru kullanılmıştır. Bnyeler 1000⁰C'de bisküvi yapılmış, denemeler 1260⁰C, 1280⁰C ve 1285⁰C'de oksidasyonlu ortamda fırınlanmıştır. Yapılan sırların gelişimi için sırlı formlar 1280⁰C'de bir buçuk saat ve 1285⁰C'de bir saat bekletildikten sonra yavaş soğumaya bırakılmıştır.

Uygulanan ve olumlu sonuç veren reçeteler Temmoku'nun çeşitlerine göre sınıflandırılmıştır.

Uygulamaların sonuçlarında genel bir görünüm

4.3.1 Kahverengi-Siyah Sırlı Denemeler

Kahverengi-siyah sırlı uygulamalarda, sırn kalınlığına göre efektlerin ve renklerin değişkenliği gözlenmiştir. Sırn ince uygulanan yerleri daha kızıl kahve tonlarında bir renk verirken daha kalın olan yerlerinde ise koyu kahverengi ve siyah lekeler biçiminde renk tonları görölmektedir. Reçetelerin altında o efekt için yaklaşık olarak bir sırn kalınlığı verilmiştir.

HARMAN

Ortoklas	80.20
Kuvars	5.66
Mermer	3.77
Talk	4.71
Kemik Külü	5.66
+Demir Oksit	8.50

Sırn kalınlığı: 3 mm

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Pişirim sıcaklığı: 1280°C

HARMAN

Ortoklas	80.20
Kuvars	5.66
Mermer	3.77
Talk	4.71
Kemik Külü	5.66
+Demir Oksit	8.50

Sır kalınlığı: 3 mm

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Piştirim sıcaklığı: 1280°C

HARMAN

Ortoklas	48.00
Kuvars	23.00
Mermer	7.00
Talk	6.00
Kemik Külü	10.00
Kaolen	6.00
+Demir Oksit	9.00

Sır kalınlığı: 3.5 mm

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Pişirim sıcaklığı: 1280°C

HARMAN

Ortoklas	48.00
Kuvars	23.00
Mermer	7.00
Talk	6.00
Kemik Külü	10.00
Kaolen	6.00
+Demir Oksit	9.00

Sır kalınlığı: 1.5 mm

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Pişirim sıcaklığı: 1280°C

4.3.2. Temmoku Sır Denemeleri

Temmoku sırlarında koyu kahveden siyaha kadar uzanan renkler elde edilmiş ve sır kalınlıklarına göre renkler ve efektler oluştuğu gözlemlenmiştir.

HARMAN

Ortoklas	33.00
Kuvars	26.00
Mermer	15.00
Ball Clay	11.00
Kaolen	10.00
Talk	5.00

+Demir Oksit 8.00

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Pişirim sıcaklığı: 1280°C

HARMAN

Ortoklas	54.00
Kuvars	22.00
Mermer	13.00
Kaolen	6.00
Baryum Karbonat	2.50
Çinko Oksit	2.50
+Demir Oksit	7.00

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Pişirim sıcaklığı: 1280°C

HARMAN

Ortoklas	45.00
Kuvars	22.00
Mermer	17.00
Kaolen	12.00
Çinko Oksit	4.00
+Demir Oksit	8.00

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Pişirim sıcaklığı: 1280°C

HARMAN

Ortoklas	40.00
Kuvars	30.00
Mermer	10.00
Kaolen	10.00
Talk	10.00
+Demir Oksit	10.00

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Piştirim sıcaklığı: 1280°C

HARMAN

Ortoklas	58.70
Kuvars	21.70
Mermer	12.40
Ball Clay	7.20
+ Demir Oksit	11.50
+Titanyum Dioksit	0.50

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Piştirim sıcaklığı: 1280°C

HARMAN

Ortoklas	58.70
Kuvars	21.70
Mermer	12.40
Ball Clay	7.20
+Demir Oksit	7.70
+Titanyum Dioksit	3.00

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Piştirim sıcaklığı: 1280°C

HARMAN

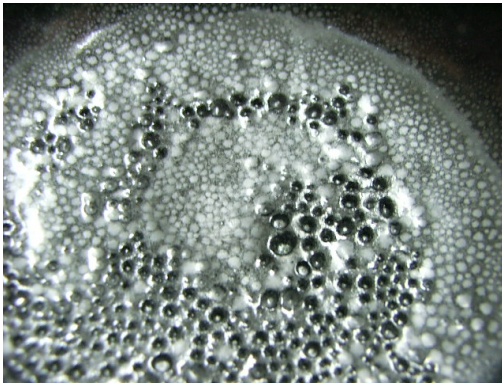
Ortoklas	38.00
Kalsine Karacasu Kili	40.12
Ball Clay	9.46
Dolomit	5.50
Talk	3.08
Kemik Külü	2.06
Mermer	1.73
+Demir Oksit	4.50
+Rutil	1.00

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Piştirim sıcaklığı: 1285⁰C

4.3.3. Oil Spot Sır Denemeleri

Oil spot sırları özellikle en az 3mm kalınlığında uygulanmıştır. Daha ince olan bölgelerde Oil spot efektleri oluşmadığı fakat biraz daha kalın yerlerde küçük boyutlarda oluştuğu gözlemlenmiştir.

HARMAN

Albit	68.40
Kuvars	17.80
Kaolen	4.90
Talk	8.90
+Demir Oksit	7.11
+Kobalt Oksit	1.00

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Pişirim sıcaklığı: 1285°C

HARMAN

Albit	61.00
Kuvars	24.17
Dolomit	5.00
Mermer	5.00
Kaolen	5.00
+Demir Oksit	8.00
+Kobalt Oksit	2.50

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Piştirim sıcaklığı: 1285⁰C

HARMAN

Albit	65.00
Kuvars	20.00
Dolomit	5.00
Mermer	5.00
Kaolen	5.00
+Demir Oksit	8.00
+Kobalt Oksit	2.50

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Piştirim sıcaklığı: 1285⁰C

HARMAN

Ortoklas	85.00
Kuvars	6.00
Mermer	4.00
Talk	5.00
+Demir Oksit	8.50

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

4.3.4. Hare's fur Sır Denemeleri

HARMAN

Albit	53.00
Kalsine Karacasu Kili	26.00
Dolomit	21.00

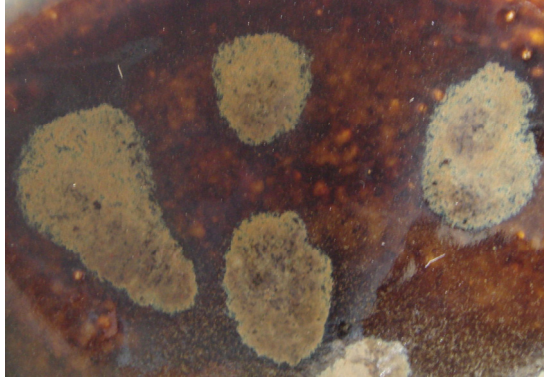
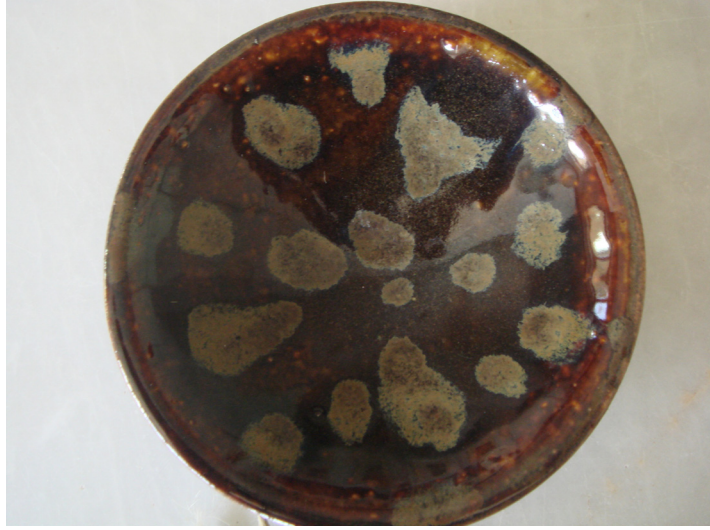
+Demir Oksit 5.00

Bünye: ESC 3 Porselen döküm çamuru

Piştirim sıcaklığı: 1260°C

4.3.5. Partridge Feather Sır Denemeleri

Bisküi üzerine kahverengi düz bir temmoku sırası uygulanmış ve ham sır üzerine daha açık kahverengi-siyah sır grubundan başka bir sır fırça ile sıçratılarak efektin oluşması sağlanmıştır.

HARMAN

Zemin Sırı

Ortoklas	45.00
Kuvars	22.00
Mermer	17.00
Kaolen	12.00
Çinko Oksit	4.00
+Demir Oksit	8.00

Üst Sır

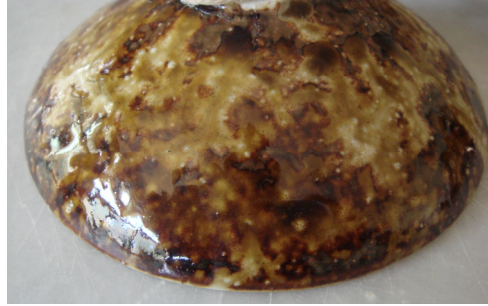
Ortoklas	48.00
Kuvars	23.00
Mermer	7.00
Talk	6.00
Kemik Külü	10.00
Kaolen	6.00
+Demir Oksit	9.00

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Pişirim sıcaklığı: 1280°C

4.3.6. Tortoisshell Sır Denemeleri

Tortoisshell sırnı oluşturmak için, Temmoku sırlardan biri seçilip zemine uygulanmış ve daha sonra ham sırnın üzerine odun külü serpiştirilmiştir.

Detay

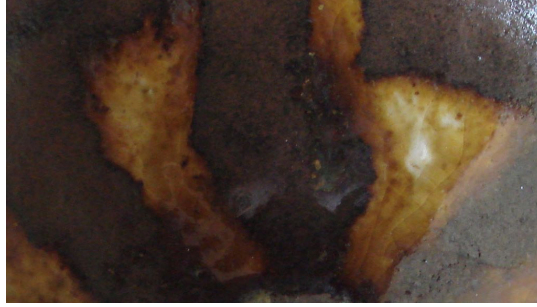
HARMAN

Zemin Sırđ

Ortoklas	45.00
Kuvars	22.00
Mermer	17.00
Kaolen	12.00
Çinko Oksit	4.00
+Demir Oksit	8.00

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Pişirim sıcaklığı: 1280°C

Detay

HARMAN

Zemin Sırı

Ortoklas	40.00
Kuvars	30.00
Mermer	10.00
Kaolen	10.00
Talk	10.00
+Demir Oksit	10.00

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Piştirim sıcaklığı: 1280°C

Detay

HARMAN

Zemin Sırı

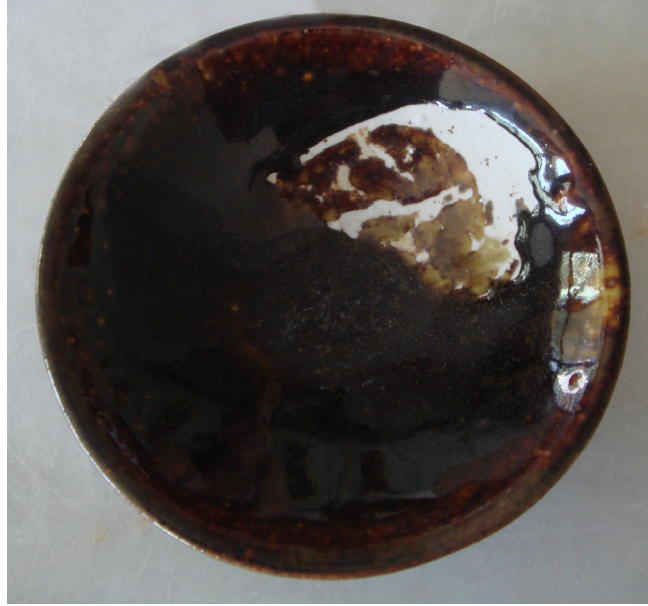
Ortoklas	80.20
Kuvars	5.66
Mermer	3.77
Talk	4.71
Kemik Külü	5.66
+Demir Oksit	8.50

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Piştirim sıcaklığı: 1280°C

4.3.7. Yaprak Temmoku Sır Denemeleri

Bünye sırlanmadan önce yaprak bünyeye yapıştırılmış daha sonra üzeri sırlanmıştır. Bu denemelerden orijinal yapılanlar kadar iyi sonuç alınamamış fakat yaklaşık bir sonuç elde edilmiştir.

Detay

HARMAN

Ortoklas	45.00
Kuvars	22.00
Mermer	17.00
Kaolen	12.00
Çinko Oksit	4.00

+Demir Oksit 8.00

Bünye: ESC 7 Porselen döküm çamuru

Pişirim sıcaklığı: 1280°C

SONUÇ

Song Hanedanlığından başlayarak hüküm süren Jian, Jizhou ve Cizhou ürünleri, üretildikleri bölgelere göre Kuzey ve Güney Song ürünleri olarak birbirlerinden ayrılırsalar da gelişimlerini etkileyen üretimleri, 14. yy. sonlarına doğru Jingdezhen’de başlayan porselen üretimiyle popülerliğini yitirmiştir.

Beyaza olan hayranlık, mavi renkli fırça dekorlarıyla süslenmiş porselen üretimlerinin yavaş yavaş kahverengi-siyah sırlı ürünleri yok etmesiyle, mevcut koyu renkli üretimler yapan fırınları porselen üretmeye itmiştir.

Çin’de mavi-beyaz üretim önem kazanırken, 14–15 yy.’da Japonya’da Çin taklidi olarak yeni üretilen Temmoku’lar çay seremonilerinin vazgeçilmez öğelerini oluşturmaktaydılar. Japon çay içme kültürüne yenilikler kazandıran Temmoku’lar 17.yy. sonlarına doğru, Çin’de üretilen mavi-beyazların etkisiyle popülerliğini yitirmişlerdir.

Yapılan kazılardan çıkarılan çok az sayıdaki Çin ve Japon yapımı Temmoku’lar, dünyanın en büyük sanat müzelerinde ve koleksiyonlarında yer almaktadırlar.

Günümüzde ise, dünyanın birçok ülkesindeki sanatçılar tarafından beğenilen Temmoku’lar, bu sanatçılar tarafından geliştirilerek kullanılmaya devam etmektedir.

Uygulamalar sonucunda, oksidasyonlu ortamda yerel hammaddelerimizle yüksek derecelerde Temmoku sırları geliştirilebildiği ve olumlu sonuçlar alınabildiği örneklerle açıklanmıştır.

KAYNAKÇA

- COOPER, Emmanuel, **Books of Glaze Recipes**, B.T. Batsford Ltd. London, 1987
- Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003
- GÜNGÖR, Candan Saygıner, **Demir İçeren Sırlarla İlgili Araştırmalar Ve Örneklemeler**, Sanatta Yeterlik Tezi, D.E.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2002
- KERR, Rose, **Song Dynasty Ceramics**, Victoria and Albert Museum, Far Easten Series, V&A Publication, 2004, London
- MOWRY, Robert D., **Hare's fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers, Chinese Brown and Black Glazed Ceramics, 400-1400**, Harvard University and Art Museums, Cambridge, Massachusetts, 1996
- SÜMER, Güner, **Endüstriyel Seramikler**, Cilt 1, 1988
- OLSEN, Frederic L., **The Kiln Book, Materials, specifications & construction**, Chilton Book Company, Radnor, Pennsylvania, 1973-1983
- WOOD, Nigel, **Chinese Glazes, Their Origins, Chemistry and Recreation**, A&C Black, London, University of Pennsylvania Press, Philadelphia, 1999

Web Kaynakları

- <http://www.antiki.com/>
- http://en.wikipedia.org/wiki/Hideaki_Miyamura
- www.2000cranes.com/Koji-Komada.htm
- www.Johnbrittpottery.com/
- <http://www.ceramicstoday.com/articles/oilspot.htm>

RESİM KAYNAKÇASI

Resim 1: <http://en.wikipedia.org/wiki/Celadon>

Resim 2: <http://en.wikipedia.org/wiki/Celadon>

Resim 3: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers, Chinese Brown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harward University Art Museum Press, 1996 s. 7

Resim 4: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers, Chinese Brown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harward University Art Museum Press, 1996 s. 12

Resim 5: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 17

Harita1: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 23

Resim 6: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 17

Resim 7: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 18

Resim 8: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 62

Resim 9: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 49

Resim 10: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 49

- Resim 11: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 48
- Resim 12: Rose Kerr, Song Dynasty Ceramics, Victoria and Albert Museum, Far Eastern Series, V&A Publication, London, 2004, s. 109
- Resim 13: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 55
- Resim 14: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 56
- Resim 15: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 15
- Resim 16: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 55
- Resim 17: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers, ChineseBrown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harvard University Art Museum Press, 1996 s. 254
- Resim 18: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers, ChineseBrown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harvard University Art Museum Press, 1996 s. 109
- Resim 19: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers, ChineseBrown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harvard University Art Museum Press, 1996 s. 133
- Resim 20: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers, ChineseBrown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harvard University Art Museum Press, 1996 s. 141
- Resim 21: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers, ChineseBrown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harvard University Art Museum Press, 1996 s. 143

Resim 22: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers,
ChineseBrown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harward University
Art Museum Press, 1996 s. 43

Resim 23: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers,
ChineseBrown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harward University
Art Museum Press, 1996 s. 151

Resim 24: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers,
ChineseBrown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harward University
Art Museum Press, 1996 s. 160

Resim 25: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers,
ChineseBrown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harward University
Art Museum Press, 1996 s. 172

Resim 26: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers,
ChineseBrown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harward University
Art Museum Press, 1996 s. 175

Resim 27: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers,
ChineseBrown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harward University
Art Museum Press, 1996 s. 183

Resim 28: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers,
ChineseBrown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harward University
Art Museum Press, 1996 s. 191

Resim 29: Robert D.Mowry, Hare' Fur, Tortoiseshell and Partridge Feathers,
ChineseBrown-Black Glazed Ceramics, 400-1400, Harward University
Art Museum Press, 1996 s. 201

Harita 2 : http://www.albertmanuelcheung.com/map_of_china

Resim 30: <http://www.britishmuseum.org/explore>

Resim 31: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman
Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 18

Resim 32: Dark Jewels, Chinese Black And Brown Ceramics From The Shatzman Collection, Acland Art Museum, 2003 s. 38

Resim 33: www.chinadaily.com.cn/regional/2008-12/23/content_7331545.htm

Resim 34: <http://clevelandart.org/educef/cmabuilds/>

Resim 35: Daniel Rodes, Kiln Design, Construction and Operation, Chilton Book Company, Radnor, Pennsylvania, 1981, s 37

Resim 36: Daniel Rodes, Kiln Design, Construction and Operation, Chilton Book Company, Radnor, Pennsylvania, 1981, s 38

Resim 37: Frederic L, Olsen, The Kiln Book, Materials, specifications & construction , Chilton Book Company, Radnor, Pennsylvania, 1973-1983, s. 79

Resim 38: Frederic L, Olsen, The Kiln Book, Materials, specifications & construction , Chilton Book Company, Radnor, Pennsylvania, 1973-1983, s. 81

Resim 39: Frederic L, Olsen, The Kiln Book, Materials, specifications & construction , Chilton Book Company, Radnor, Pennsylvania, 1973-1983, s. 82

Resim 40: 'Pursuing The Eyes Of Heaven', ceramics by Hideaki Miyamura, Catalogue, Pucker Gallery Boston, s. 23

Resim 41: 'Pursuing The Eyes Of Heaven', ceramics by Hideaki Miyamura, Catalogue, Pucker Gallery Boston, s. 20

Resim 42: 'Pursuing The Eyes Of Heaven', ceramics by Hideaki Miyamura,

Catalogue, Pucker Gallery Boston, s. 16

Resim 43: 'Pursuing The Eyes Of Heaven', ceramics by Hideaki Miyamura,
Catalogue, Pucker Gallery Boston, s. 8

Resim 44: www.2000cranes.com/Koji-Komada.htm

Resim 45: www.2000cranes.com/Koji-Komada.htm

Resim 46: www.2000cranes.com/Koji-Komada.htm

Resim 47: www.2000cranes.com/Koji-Komada.htm

Resim 48: www.Johnbrittpottery.com/

Resim 49: www.Johnbrittpottery.com/

Resim 50: <http://www.ceramicstoday.com/articles/oilspot.htm>

Resim 51: <http://www.ceramicstoday.com/articles/oilspot.htm>

Resim 52: <http://www.ceramicstoday.com/articles/oilspot.htm>

Resim 53: <http://www.ceramicstoday.com/articles/oilspot.htm>

ÖZGEÇMİŞ

Ad, Soyad: Dicle ÖNEY

Doğum yeri ve yılı: 21.02.1981 İZMİR

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim:

Yüksek Lisans: 2009, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Seramik Anasanat Dalı

Lisans: 2004, Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Seramik Bölümü

Lise: 1999, Bornova Anadolu Meslek Lisesi, Grafik Bölümü

İş tecrübesi:

2008, Verda Seramik

2006–2007, Öğretim Görevliliği (31. madde ile görevlendirme), Ege Üniversitesi, Ege Meslek Yüksekokulu, Seramik Programı

2006, Geleneksel Türk el Sanatları 6. İslî Pişirim Etkinliği, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Tesisleri, Seferihisar/İzmir

2004–2007, Sır Seramik

2004, Aziz Nesin Vakfı, Seramik Atölyesi

2004, İzmir Tarih Sanat Müzesi, Seramik Eserler Bölümü

2004, İstanbul Minyatürk Amasya Evleri projesi

2003, Tüzün Kızılcın Seramik Atölyesi

2001, Uluslar arası Seramik Sempozyumu, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Tesisleri, Seferihisar/İzmir